

Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek

Bobonj, Antun

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:445361>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

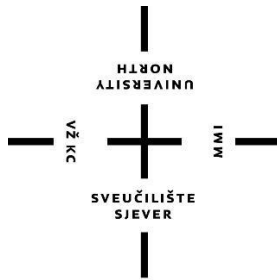
Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

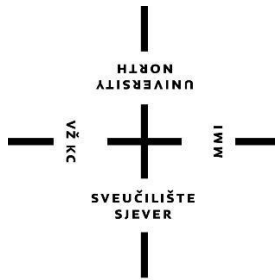
**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 291/KOM/2024

Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek

Antun Bobonj, 0336055160

Koprivnica, rujan 2024. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 291/KOM/2024

Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek

Student

Antun Bobonj, 0336055160

Mentorica

doc. dr. sc. Irena Radej Miličić

Koprivnica, rujan 2024. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Komunikologija, mediji i novinarstvo		
STUDIJ	Komunikologija, mediji i novinarstvo		
PRISTUPNIK	Antun Bobonj	MATIČNI BROJ	336055160
DATUM	5. rujna 2024.	KOLEGIJ	Multimedijsko pripovijedanje
NASLOV RADA	Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Narrative Tools in Croatian Translation of the Comic Book Alan Ford and its Media Coverage

MENTOR	Irena Radej Miličić	ZVANJE	doc. dr. sc.
--------	---------------------	--------	--------------

ČLANOVI POVJERENSTVA	1. Lidija Dujić, izv. prof.
	2. Krešimir Lacković, doc. dr. sc.
	3. Irena Radej Miličić, doc. dr. sc.
	4. Goran Vojković, izv. prof.
	5.

Zadatak završnog rada

BROJ	291/KOM/2024
------	--------------

OPIS
Rad istražuje medijske odjke hrvatskog prijevoda stripa Alan Ford s osvrtom na njegovu jugoslavensku prošlost i prisutnost u hrvatskom javnom prostoru danas. Temeljito statistički i grafički obrađuje različite kategorije novinarskih referenci na strip i dubinski analizira specifičnosti jezičnih, stilskih i pripovjednih alata koje je primjenjivao prevoditelj Nenad Brixxy, kao i specifičnosti humora koji je strip Alan Ford učinio značajnom kulturnom stavkom u hrvatskom javnom prostoru - od njegovog nastanka kao i u posljednjih dvadeset godina.

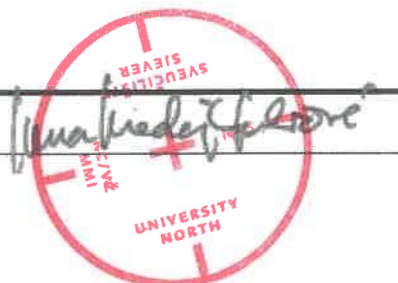
U radu je potrebno:

- 1) prikazati teorijsku pozadinu fenomena stripa Alan Ford
- 2) analizirati specifičnosti humornog odnosa primijenjenog u tekstu i u prijevodu
- 3) statistički (i grafički) prikazati prisutnost referenci u novinarskim radovima
- 4) objasniti i komentirati rezultate statističke analize
- 5) zaključno prikazati i sažeti rezultate rada

ZADATAK URUČEN

9.9.2024

POTPIS MENTORA

Predgovor

Ovaj završni rad nastao je po uzoru na seminarski rad „Kako sam upoznao Alana Forda“ koji sam s kolegama izradio za kolegij Multimedijско pripovijedanje. Nakon što sam s kolegama Karlom Krušeljem, Lukom Pongračićem i Blažom Tomićem snimio kratki film, naša profesorica i mentorica ovoga završnog rada Irena Radej Miličić potakla me da fenomen stripa Alan Ford bolje istražim i nadogradim u završnom radu. Svima im zahvaljujem!

Sažetak

Završni rad „Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek“ analizira specifične pripovjedne tehnike i stilske sredstva u prijevodu stripa Alan Ford na hrvatski jezik. Rad se usredotočuje na ulogu Nenada Brixija, koji je svojim prevoditeljskim radom značajno pridonio uspjehu ovog stripa na području bivše Jugoslavije. Bixy je, koristeći kreativnu transkreaciju, uspješno prilagodio originalni tekst hrvatskoj publici, zadržavajući humor, sarkazam i društvenu kritiku koja je bila karakteristična za strip. Time je Alan Ford postao više od pukoga zabavnog materijala – postao je simbol otpora i refleksije na društveno-političke okolnosti u jugoslavenskom društvu.

Rad također istražuje vizualni stil stripa, koji kombinira elemente realizma i groteske, stvarajući jedinstvenu atmosferu koja je privukla široku čitateljsku publiku. Humor u Alanu Fordu, koji se temelji na apsurdu, situacijskom humoru i parodiji, omogućio je stripu da na suptilan način kritizira društvene i političke anomalije tog vremena. Poseban naglasak stavljen je na istraživanje medijskog odjeka Alana Forda u suvremenom hrvatskom kontekstu, pri čemu se analiziraju tekstovi i reference u današnjim medijima. Ova analiza pokazuje kako Alan Ford i dalje ima značajan utjecaj na percepciju društvenih i političkih događaja, potvrđujući njegovu trajnu relevantnost i kulturni status.

Zaključno, rad potvrđuje da je Alan Ford više od običnog stripa; on je kulturni fenomen koji je, zahvaljujući specifičnim pripovjednim alatima i stilu, ostavio dubok trag u hrvatskoj kulturi i nastavlja oblikovati medijski prostor i danas.

Ključne riječi: Alan Ford, Nenad Bixy, Pripovjedni alati, Medijski odjek, Strip

Summary

The thesis "Narrative Tools in the Croatian Translation of the Alan Ford Comic and Their Media Impact" analyzes the specific narrative techniques and stylistic devices in the Croatian translation of the Alan Ford comic. The focus is on the role of Nenad Brixy, whose translation work significantly contributed to the success of this comic in the former Yugoslavia. Through creative transcreation, Brixy successfully adapted the original text for the Croatian audience, preserving the humor, sarcasm, and social critique that were characteristic of the comic. As a result, Alan Ford became more than just entertainment—it became a symbol of resistance and reflection on the socio-political circumstances in Yugoslav society.

The thesis also explores the visual style of the comic, which combines elements of realism and grotesque, creating a unique atmosphere that attracted a wide readership. The humor in Alan Ford, based on absurdity, situational comedy, and parody, allowed the comic to subtly critique the social and political anomalies of the time. Special emphasis is placed on examining the media impact of Alan Ford in the contemporary Croatian context, analyzing texts and references in today's media. This analysis shows how Alan Ford continues to influence perceptions of social and political events, confirming its lasting relevance and cult status.

In conclusion, the thesis confirms that Alan Ford is more than just a comic; it is a cultural phenomenon that, thanks to its specific narrative tools and style, has left a deep mark on Croatian culture and continues to shape the media landscape today.

Keyword: Alan Ford, Nenad Brixy, Narrative Tools, Media Impact, Comic

Popis kratica

AF	Alan Ford
JP u AF	Javni prostor u stripu Alan Ford
DW	Deutsche Welle
MCU	Marvel Comic Universe

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Teorijske pretpostavke	2
2.1.	Povijest stripa i njegove osnovne značajke.....	2
2.2.	Humor: kratak pregled	4
2.2.1.	Politička satira	5
2.2.2.	Povijest političke satire u Hrvatskoj	5
3.	Povijest Alana Forda.....	7
4.	Društveni kontekst Alana Forda	9
4.1.	Jezičnik u Alanu Fordu: Nenad Brixy i njegova jezična i stilska rješenja	9
4.2.	Politika i Alan Ford.....	10
5.	Humor Alana Forda.....	12
5.1.	Specifičnosti humora u Alanu Fordu	12
5.1.1.	Nadrealna farsa, utjecaji i inspiracije	12
5.1.2.	Pripovjedni alati i stilska sredstva.....	14
5.1.3.	Vizualni stil Alana Forda.....	17
6.	Medijski odjek Alana Forda u hrvatskom javnom prostoru	20
6.1.	Cilj i metodološki okvir istraživanja	20
6.2.	Analiza rezultata	21
7.	Zaključak.....	50
8.	Literatura	53
9.	Popis slika, grafova i tablica	54

1. Uvod

Ovaj završni rad bavi se analizom specifičnih pripovjednih tehnika korištenih u prijevodu stripa Alan Ford na hrvatski jezik, s posebnim naglaskom na njihov utjecaj na kulturološki i medijski prostor u bivšoj Jugoslaviji te njihov odjek u hrvatskom javnom prostoru u posljednjih dvadeset godina. Strip Alan Ford, prvotno nastao u Italiji 1969. godine iz pera Luciana Secchija (Max Bunker) i Roberta Raviola (Magnus), brzo je postao popularan diljem Europe, no nigdje nije postigao kulturni status kao u bivšoj Jugoslaviji. U Jugoslaviji strip je postao je medij za izražavanje društvenih i političkih kritika, zbog specifičnog stila humora, apsurdna i satire prilagođenog lokalnom kontekstu. Jedan od ključnih elemenata uspjeha stripa Alan Ford u Jugoslaviji bio je briljantan prijevod Nenada Brixyja. Brixy nije samo prevodio strip, već ga je prilagodio kulturnom i jezičnom kontekstu, stvorivši tako verziju koja je gotovo djelovala kao originalno djelo na hrvatskom jeziku. U ovom radu istražuje se i Brixyjev stil pisanja, način na koji je transformirao izvorni materijal i koje je pripovjedne tehnike koristio.

U uvodnom dijelu razmatra se povijest stripa općenito, s posebnim naglaskom na razvoj i popularnost stripa u Italiji i Jugoslaviji. Dalje, u radu se detaljno analiziraju specifični stilski i pripovjedni alati primijenjeni u Alanu Fordu, uključujući njegov vizualni stil, upotrebu jezika, humor i simboliku. Posebna pažnja posvećena je načinu na koji su upravo ovi elementi pridonijeli uspjehu stripa u kontekstu jugoslavenskog društva te kako se taj utjecaj očituje u današnjem medijskom prostoru Hrvatske. Upravo je to jedan od temeljnih aspekata rada: istraživanje medijskog odjeka Alana Forda u hrvatskom javnom prostoru. Cilj rada je analizirati načine na koje strip i dalje utječe na hrvatski medijski prostor, kroz reference, analize i komparacije u novinarstvu, u knjigama i u popularnoj kulturi. Svrha rada je pružiti uvid u to kako su pripovjedni alati korišteni u Alanu Fordu oblikovali percepciju stripa i osigurali njegov trajan utjecaj u kulturi bivše Jugoslavije i današnje Hrvatske.

Kroz analizu ključnih elemenata kao što su jezik, humor, vizualni stil i medijski utjecaj, cilj rada je pokazati kako Alan Ford predstavlja mnogo više od jednostavnog stripa – on je kulturni fenomen koji je oblikovao i nastavlja oblikovati generacije čitatelja, pružajući im sredstvo za refleksiju, kritiku i humorističan pogled na društvene realnosti.

Postavljene su 2 istraživačke hipoteze:

H1: Alan Ford i dalje je aktualna tema nacionalnih medija

H2: Alan Ford prisutan je u hrvatskom javnom prostoru i čini dio kolektivne svijesti

2. Teorijske pretpostavke

2.1. Povijest stripa i njegove osnovne značajke

Strip je specifičan medij koji kombinira vizualne i tekstualne elemente kako bi prenio priču ili poruku. Ovaj oblik umjetnosti razvijao se kroz povijest, a njegove su prepoznatljive značajke evoluirale s vremenom. Temeljne komponente stripa uključuju slike (crteže), tekstualne elemente poput dijaloga u oblačićima, narativne okvire, i onomatopeje koje pomažu u stvaranju zvučnih efekata.

Stil stripa izrazito je vizualan i oslanja se na jedinstvenu kombinaciju umjetnosti i naracije. Različiti stripovi mogu se značajno razlikovati po stilu, ovisno o umjetničkoj viziji autora, ciljanom tržištu i žanru kojem pripadaju. Međutim, nekoliko elemenata je univerzalno.

Vizualna komponenta:

- Crteži: Oni su temeljni dio svakog stripa. Mogu biti jednostavni i stilizirani ili detaljni i realistični, ovisno o stilu autora. Crteži ne samo da prikazuju radnju, već također izražavaju emocije likova i atmosferu priče.
- Boje: Upotreba boja može značajno utjecati na ton i osjećaj stripa. Dok su neki stripovi crno-bijeli, drugi koriste bogatu paletu boja kako bi istaknuli određene elemente priče ili emocije.
- Kadriranje: Način na koji su scene prikazane, uključujući veličinu i oblik okvira, može dramatično utjecati na ritam i dinamiku priče. (Dragojević i Frančeski 2011: 175)

Tekstualna komponenta:

- Oblačići s dijalogom: Ovi oblačići sadrže riječi koje likovi izgovaraju. Njihov oblik i veličina često mogu ukazivati na ton i glasnoću govora.
- Narativni okviri: Tekstualni okviri obično pružaju kontekst ili dodatne informacije koje nisu obuhvaćene dijalogom. Oni pomažu u vođenju čitatelja kroz priču.
- Onomatopeje: Riječi koje imitiraju zvukove, poput „bum“, „vroom“, „bang“, često se koriste kako bi se naglasili zvučni efekti unutar priče.

Stripovi koriste sekvencijalnu umjetnost za pričanje priče. To znači da se radnja razvija kroz niz slika koje su povezane u određeni slijed. Ova struktura omogućuje autorima da eksperimentiraju s tempom i ritmom priče. Isto je bitna i kombinacija tekstualnih i vizualnih elemenata. Tekstualni dijelovi (dijalozi, naracija) i vizualni dijelovi (crteži) zajedno stvaraju

bogato narativno iskustvo koje bi bilo teško postići samo jednim od tih elemenata. Stripovi često koriste vizualne metafore i simbole za prenošenje složenih ideja i emocija. Ova vrsta komunikacije omogućuje dublje razumijevanje priče i likova.

Isto tako, stripovi koriste minimalan tekst i slike kako bi prenijeli maksimalnu količinu informacija. Ova ekonomija izraza zahtijeva vještinu i preciznost od autora kako bi se osiguralo da svaka riječ i svaki crtež doprinese ukupnoj priči. Čitanje stripa je interaktivan proces u kojem čitatelj aktivno sudjeluje u dešifriranju i povezivanju slika i teksta. Redoslijed čitanja, interpretacija slika i kontekstualno razumijevanje svih elemenata zahtijeva angažman i pažnju čitatelja.

Zbog ovih su karakteristika stripovi jedinstveni i moćan medij koji je privukao široku publiku diljem svijeta. Njihova sposobnost kombiniranja vizualnih i tekstualnih elemenata na kreativan i učinkovit način čini ih nezamjenjivim oblikom umjetnosti i zabave (Buljan 2023: 13-21).

Povijest stripa bogata je i raznolika, a njegovi počeci sežu daleko u prošlost. Premda se smatra da je strip kao medij relativno moderna forma, s korijenima u 19. stoljeću, njegova povijest zapravo seže mnogo dalje.

Prve oblike onoga što bismo danas mogli nazvati protostripovima možemo pronaći u pećinskim crtežima, egipatskim hijeroglifima i slikovnim rukopisima autohtonih naroda Sjeverne Amerike. Ovi rani oblici vizualne komunikacije služili su kao mediji za pričanje priča i prenošenje informacija kroz niz slika koje su često bile povezane radnjom. Na primjer, crteži u spiljama diljem svijeta prikazivali su nizove događaja i običaja kroz slike koje su bile svojevrsni preteča modernih stripova.

Moderni strip, kakav danas poznajemo počeo se razvijati krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Prvi primjeri modernih stripova pojavili su se u tjednim novinama u Engleskoj 1880-ih godina. Tadašnji stripovi bili su kratke humoristične priče prikazane kroz nizove crteža, a sam termin „strip“ potječe od engleske riječi za vrpču ili redak. Ova ideja brzo se proširila i u Sjedinjene Američke Države, gdje su novine ubrzo bile prepune stripovnih isječaka.

Dvadesete godine 20. stoljeća često se nazivaju „zlatnim razdobljem“ stripa. Tijekom ovog razdoblja strip je doživio značajan razvoj u smislu kvalitete crteža i priča, sa sve naglašenijim realističnim primjesama. Autori su počeli stvarati velike serijale i prikazivati pustolovine svojih junaka, što je dovelo do ogromne popularnosti stripa. U tom razdoblju strip je postao neizostavni dio popularne kulture, posebno u Sjedinjenim Američkim Državama, ali i u Europi.

Iako je američka tradicija stripa imala velik utjecaj na razvoj stripa u Europi, europski strip razvio je svoje specifične karakteristike. Tijekom 20. stoljeća, u Europi su se razvijale različite tradicije stripa, poput belgijske, engleske, francusko-belgijske, ali i tradicije stripa na području bivše Jugoslavije. Europski strip često je imao drugačiji pristup pričanju priča i vizualnom stilu u

odnosu na američki strip, te je uspio razviti jedinstven identitet.

Na području bivše Jugoslavije, strip je također bio iznimno popularan. Jugoslavenska strip scena imala je svoje specifičnosti i uspjela je stvoriti vlastite kultne junake i serijale. Stripovi su često reflektirali društvene i političke okolnosti vremena, a autori su koristili strip kao medij za izražavanje svojih ideja i kritiku društva. Popularnost stripa u Jugoslaviji može se pripisati i njegovoj dostupnosti široj publici, kao i činjenici da su stripovi često bili prisutni u popularnim magazinima i novinama.

Povijest stripa je bogata i raznolika, a ovaj medij je tijekom svog razvoja uspio osvojiti srca mnogih čitatelja diljem svijeta. Od ranih protostripova do modernih strip serijala, strip je evoluirao u formu umjetnosti koja kombinira vizualno i narativno izražavanje, stvarajući jedinstveni doživljaj za čitatelje (Dragojević i Frančeski 2011: 178)

2.2. Humor: kratak pregled

Humor je složen i višeslojan koncept koji igra ključnu ulogu u ljudskoj komunikaciji. Definiran kao prisutnost zabavnih događaja poput smijeha ili osjećaja dobrostanja, humor može biti verbalni ili neverbalni, subjektivan ili objektivni, spontan ili planiran. Humor ima iznimno veliku moć povezivanja ljudi, stoga nije iznenađenje da kroz povijest nalazimo primjere bio u kojima je alat za manipulaciju i privlačenje publike, kao i primjere u kojima ga teorijski raščlanjuju – primjerice Aristotel, Juvenal...

Kroz povijest javljaju se tri teorije humora koje tumače zašto i kako humor djeluje. Postoje tri glavne teorije: teorija olakšanja, teorija superiornosti i teorija nepodudaranja. Teorija olakšanja sugerira da humor djeluje kao mehanizam za smanjenje napetosti i stresa. Prema ovoj teoriji, smijeh oslobađa nakupljenu energiju koja je rezultat potisnutih emocija. Teorija superiornosti temelji se na ideji da ljudi uživaju u humoru jer se osjećaju nadmoćno u odnosu na druge. Smijeh proizlazi iz osjećaja trijumfa nad greškama i nesavršenostima drugih ljudi. Teorija nepodudaranja tvrdi da humor proizlazi iz sukoba između očekivanja i stvarnosti. Kada se susretnemo s nečim neočekivanim ili nespojivim s našim očekivanjima, rezultat može biti smiješan (Critchley 2002: 2-3).

Simon Critchley, filozof poznat po svojim radovima o humoru, tvrdi da je humor inherentno subverzivan. Prema Critchleyu, humor ima moć destabilizirati društvene norme i autoritete. U svojoj knjizi *On Humour*, objašnjava da je humor način na koji pojedinci mogu izraziti kritiku prema društvenim strukturama bez izravne konfrontacije. Humor stvara prostor za refleksiju i kritičko razmišljanje, dopuštajući ljudima da vide svijet iz drugačije perspektive.

Henri Bergson, francuski filozof, također je značajno pridonio teoriji humora. U svom djelu

Smijeh (Le Rire), Bergson analizira prirodu smijeha i njegovo društveno značenje. Bergson tvrdi da je smijeh društvena funkcija koja korigira ponašanje pojedinaca. Humor, prema Bergsonu, nastaje kada se ljudi ponašaju na mehanički način u situacijama koje zahtijevaju fleksibilnost i kreativnost. Bergson također ističe da je smijeh izrazito društven fenomen koji rijetko postoji izvan grupnog konteksta.

Humor ima široku primjenu u različitim područjima života, uključujući marketing, društvene mreže i politiku. U marketingu, humor se koristi za privlačenje pažnje i stvaranje emocionalne povezanosti s potrošačima. Na društvenim mrežama, humor može povećati angažman i širiti poruke na viralan način. Politički humor, odnosno satira, koristi se za kritiku vlasti i društvenih problema, često na suptilan i duhovit način.

Humor je moćno sredstvo komunikacije koje može povezivati ljude, prenositi važne poruke i izazivati promjene u društvu. Njegova složenost i univerzalnost čine ga nezamjenjivim alatom u međuljudskim odnosima i društvenim interakcijama.

2.2.1. Politička satira

„Teško je ne pisati satiru.“ (Juvenal)

Politička satira je bitan dio demokratskog društva. Oblik je umjetničkog izraza koji koristi humor, ironiju i sarkazam kako bi kritizirala političke figure, institucije i događaje. Ova vrsta satire često služi kao sredstvo za izražavanje nezadovoljstva javnosti prema političkoj moći i korupciji. Politička satira ima dugu povijest, a njena prisutnost u društvu može biti pokazatelj stupnja demokracije i slobode izražavanja.

U politički nestabilnim vremenima, satira se često koristi za iskazivanje neslaganja s vlašću na način koji može biti prihvatljiviji od otvorenih napada. Satiričari kroz humor otvaraju teme koje bi inače mogle biti tabu, pružajući publici priliku za refleksiju i kritičko promišljanje o društvenim i političkim pitanjima (Goldstein 1995: 21-23).

2.2.2. Povijest političke satire u Hrvatskoj

Politička satira u Hrvatskoj ima bogatu povijest, koja seže do vremena Austro-Ugarske Monarhije i razdoblja prije Prvoga svjetskog rata. U to vrijeme, satira se često koristila kao oružje protiv cenzure i političkog ugnjetavanja. Hrvatski satiričari su kroz različite medije, poput novina i karikatura, kritizirali političke odluke i istaknute figure.

Jedan od najznačajnijih trenutaka u povijesti hrvatske političke satire jest osnivanje časopisa *Feral Tribune* 1993. godine, nastalog iz podliska Nedjeljne Dalmacije. Ovaj satirički tjednik poznat je po svojoj hrabroj kritici istaknutih političara i društvenih problema tijekom Domovinskog rata i nakon njega. *Feral Tribune* je svojim oštrim humorom i beskompromisnim stavovima postao simbol borbe za slobodu izražavanja u Hrvatskoj (Hadžić 1998: 69-73).

Politička satira nastavlja igrati važnu ulogu u suvremenom hrvatskom društvu, često se pojavljujući u formama televizijskih emisija, internetskih portala i društvenih mreža. Emisije poput „Prime Time“ i „NewsBar“ popularne su među publikom zbog svoje sposobnosti da kroz humor prikažu ozbiljne političke teme i događaje. Ovi suvremeni oblici satire pružaju publici mogućnost da se na zabavan način informira o aktualnim događanjima, ali i da kritički razmisli o društvenim i političkim pitanjima (Baček 2019).

Segmenti humora, specifično satire, i kultura stripa opisani u prethodnoj cjelini presudni su za razumijevanje konteksta u kojem je strip Alan Ford zauzeo svoje specifično mjesto u hrvatskom javnom, odnosno medijskom prostoru.

3. Povijest Alana Forda

U Italiji

Alan Ford, humoristički strip, prvi put se pojavio u Italiji 1969. godine, iz pera scenarista Luciana Secchija (poznatijeg kao Max Bunker) i crtača Roberta Raviola (Magnus). Strip je prvobitno bio zamišljen kao parodija na špijunske i akcijske stripove, a svojim je jedinstvenim stilom brzo stekao pažnju publike. Alan Ford je postao popularan zahvaljujući svom satiričnom humoru, apsurdnim situacijama i likovima koji su često predstavljali karikature društvenih stereotipa. Iako je postigao značajan uspjeh u Italiji, njegova prava popularnost je tek trebala doći na Balkanu.

U Jugoslaviji

Alan Ford je u Jugoslaviji postao mnogo više od običnog stripa; transformirao se u kulturni fenomen koji je obilježio nekoliko generacija. Prvi broj na ovim prostorima izdan je 1972. godine u izdanju zagrebačkog Vjesnika. Od tada, Alan Ford je postao sastavni dio popularne kulture bivše Jugoslavije, posebno u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

„Jedino u svojoj matičnoj Italiji je Alan Ford dostigao nivo popularnosti koji bi se mogao nazvati masovnim, ali ni tamo ni na koji način nije utkan u kulturno tkivo društva kao što je kod nas. Tamo je bio samo jedan popularan strip, kod nas je postao deo kulturne baštine“ (Džamić 2012: 56).

Jedan od ključnih faktora za popularnost Alana Forda na Balkanu bio je u literaturi dobro prikazan prijevod Nenada Brixyja. Brixy je uspio prilagoditi strip lokalnom kontekstu, obogaćujući ga duhovitim i često sarkastičnim komentarima koji su rezonirali s jugoslavenskom publikom. Njegov prijevod nije bio samo lingvistička prilagodba, već je dodao i posebnu notu koja je strip učinila relevantnim i razumljivim u društveno-političkom kontekstu tadašnje Jugoslavije. „Zato što dobar prevod reflektuje mnogo više od originala nego samo direktno značenje“ (Džamić 2012: 98).

Popularnost Alana Forda na ovim prostorima može se djelomično pripisati specifičnom mentalitetu i kulturnom okviru. Jugoslavenska publika, suočena s političkim i društvenim

izazovima socijalističkog društva, prepoznala je u Alanu Fordu alat za kritiku i izražavanje nezadovoljstva. Likovi poput Broja Jedan, Debelog Šefa i Sir Olivera postali su simboli korupcije, nesposobnosti i apsurdna, fenomeni prepoznatljivi i bliski mnogim čitateljima.

Uz to, strip je pružao bijeg od svakodnevice, nudeći humor i satiru u vrijeme kada su mediji bili strogo kontrolirani. Alan Ford je bio ventil za izražavanje frustracija i nezadovoljstva, ali i izvor smijeha i zabave. Njegova popularnost nije se smanjivala s vremenom; naprotiv, postao je dio kolektivnog sjećanja i kulture. Čak i danas, fraze i citati iz Alan Forda često se koriste u svakodnevnom govoru, svjedočeći o trajnom utjecaju ovog stripa na kulturu bivše Jugoslavije. „Ta svakodnevna nadrealna i farsična poetika života našeg nasušnog jedan je od velikih razloga za takav jedinstveni uspeh Alana Forda kod nas. AF je mentalni rođak našeg života“ (Džamić 2012: 56).

Ukupno gledano, povijest Alan Forda u Italiji i Jugoslaviji pokazuje kako kulturni produkti mogu transcendirati svoje izvorne okvire i postati dio šire kulturne baštine. Dok je u Italiji ostao popularan strip, u Jugoslaviji je postao simbol i svojevrsni društveni fenomen, potvrđujući time moć humora i satire u suočavanju s društvenim izazovima (Džamić 2012: 8-13).

4. Društveni kontekst Alana Forda

4.1. Jezik u Alanu Fordu: Nenad Brixy i njegova jezična i stilsko rješenja

„Brixy je bio pisac na hrvatskom jeziku i kao takav je strip u suštini ponovo napisao“ (Džamić 2012: 98-100)

Jedan od ključnih čimbenika za uspjeh stripa Alan Ford na području bivše Jugoslavije bio je izvanredan prijevod na hrvatski jezik, za što je zaslužan Nenad Brixy. Rođen 4. svibnja 1924. u Varaždinu, Brixy je bio ugledni novinar, pisac i prevoditelj. Njegov je doprinos prijevodu Alana Forda bio od presudne važnosti za prihvaćanje stripa među jugoslavenskom publikom. „Dobar prevod je skoro kao i ponovno pisanje istog dela, ne tehnička vežba iz upotrebe rečnika i tezaurusa. Dobar prevod je magija: vavilonska ribica koja nam neprimetno, skoro bez ikakvog napora, omogućava trenutni prenos svih specifičnosti – ličnosti – originalnog dela na drugu, domaću platformu. Svaki uspješan prevodilac je i ko-kreator“ (Džamić 2012: 99).

Brixy je Alana Forda prevodio na način koji nije bio strogo doslovan, već je uključivao elemente kreativnog pisanja, čime je strip prilagodio lokalnoj kulturi i jeziku. Prevođenje je shvatio kao proces transkreacije, pri kojem je originalni sadržaj prilagodio tako da zadrži humor i duhovitost, ali u kontekstu razumljivom domaćoj publici. Ovaj je pristup rezultirao prijevodom koji je mnogima djelovao kao da je originalno napisan na hrvatskom jeziku (Džamić 2012: 98-100). Nenad Brixy nije samo prevodio strip, već ga je doslovno ponovno stvarao na hrvatskom jeziku. Njegov stil karakterizira prenaglašena, farsična upotreba jezika, koja je često graničila s groteskom. Korištenje nestandardnog jezika, bogatog lokalizmima i idiomima, dodatno je naglašavalo humoristične elemente stripa. Brixy je često koristio kitnjast i teatralan jezik, što je dodatno doprinijelo komičnom efektu.

Brixyjeva inovativnost najviše je došla do izražaja u njegovom tretmanu dijalekata i specifičnih izraza koji su se teško prevodili. Umjesto doslovnog prevođenja, Brixy je pronalazio kreativna rješenja koja su zadržala duhovitost originala. Na primjer, neke talijanske fraze koje su bile

smiješne u izvorniku mogle su izgubiti smisao pri doslovnom prijevodu pa ih je Brixy zamjenjivao sličnim hrvatskim izrazima koji su zadržavali humoristični ton.

Brixyjev prijevod naišao je na izuzetno pozitivan prijem kod publike diljem Jugoslavije. Njegova sposobnost da jezik prilagodi različitim dijalektima i regionalnim varijantama bila je ključna za popularnost Alana Forda u različitim dijelovima zemlje. Njegov sin, Davor Brixy, koji je kasnije preuzeo prevoditeljski posao, istaknuo je da je Nenad imao prirodan talent za prilagodbu milanskog dijalekta, kojim je strip bio pisan, u hrvatski jezik na način koji je bio razumljiv i duhovit širokoj publici. (Džamić, 2012: 101-107)

Brixyjev prijevod Alana Forda bio je više od običnoga lingvističkog prijenosa. Njegova kreativnost i sposobnost prilagodbe jezika bili su ključni za uspjeh stripa na jugoslavenskom tržištu. Brixy je kroz svoj rad pokazao kako prevoditelj može biti sukreator djela, dajući mu novu dimenziju i osiguravajući da humor i duh originala budu sačuvani i preneseni u novi kulturni kontekst. „Takav je bio i prevod Alana Forda sa italijanskog na hrvatski, koji je Nenadu Brixyju zagarantovao mesto u Panteonu najuspešnijih domaćih prevodilaca svih vremena. Jedan od najčešćih odgovora koje sam dobijao na moje pitanje o tome zašto je strip kod nas postao to što nije nigde drugde jeste "hrvatski prevod"“ (Džamić 2012: 99).

(Džamić, 2012: 101-107)

4.2. Politika i Alan Ford

Strip Alan Ford, iako talijanskog porijekla, našao je neobičan i neočekivan uspjeh u bivšoj Jugoslaviji. Taj uspjeh se može pripisati specifičnim političkim i društvenim okolnostima koje su vladale u zemlji. Jugoslavija je u to vrijeme bila jedinstvena po svom društveno-političkom uređenju i kulturnom ambijentu, što je omogućilo Alanu Fordu da rezonira s publikom na način koji nije viđen nigdje drugdje. „Smejući se Debelom Šefu, inspektor Broku ili krmastim gradskim ocima, mi smo se smejali svim nekompetentnim šefovima, policajcima i političarima. Posebno našima“ (Džamić 2012: 12).

Jedan od ključnih faktora uspjeha AF u Jugoslaviji bila je njegova sposobnost da reflektira svakodnevnu realnost jugoslavenskog društva kroz humor i satiru. Magnus i Bunker su stvorili

svijet prepun apsurdna, nekompetentnih birokrata, korumpiranih vlasti i grotesknih likova, što je odlično odgovaralo društvenom kontekstu Jugoslavije. Jugoslavenska publika je prepoznala u ovim karikaturnim prikazima vlastito društvo te je kroz smijeh i ironiju pronalazila način da se nosi s vlastitim frustracijama i nepravdama (Džamić 2012: 62-63). „Alan Ford je, kao što je često isticano u recenzijama, jedna od najsnažnijih kritika kapitalizma tog vremena i taj aspekt je, po mom mišljenju, dodatno uticao na prihvatanje u bivšoj YU“ (Džamić 2012: 71).

Alan Ford je u bivšoj Jugoslaviji postao simbol otpora i subverzivne kritike. Dok su mnogi drugi mediji bili podložni cenzuri i političkoj kontroli, stripovi su, zahvaljujući svojem formatu i percepciji kao „dječje“ literature, često prolazili ispod radara političkog nadzora. To je omogućilo autorima i izdavačima da kroz Alan Ford prenose snažne političke poruke i kritike na račun režima, bez većih sankcija.

Dodatno, satirična priroda stripa omogućila je čitateljima da se identificiraju s likovima i situacijama koje su im bile itekako poznate iz svakodnevnog života. Apsurdne situacije i likovi poput Broja Jedan, Sir Olivera, Grunfa i Boba Rocka, predstavljali su karikature stvarnih društvenih pojava i likova, što je dodatno učvrstilo vezu između stripa i njegovih čitatelja (Džamić 2012: 71-73).

Alan Ford je bio mnogo više od običnog stripa; on je bio sredstvo za kritiku i refleksiju društva. Njegovi autori su kroz humor i satiru uspjeli prikazati ne samo apsurdne kapitalističkog društva, već i nekompetentnost, autoritarnost i propagandističku prirodu svih društvenih uređenja, uključujući i socijalističko uređenje Jugoslavije. Strip je, na taj način, pružao univerzalnu kritiku lošeg društva bez obzira na politički sistem.

Grupa TNT, koja je u središtu stripa, simbolizirala je nesposobnost i komičnost vlasti, a njihova stalna borba protiv moćnijih i korumpiranih neprijatelja odražavala je svakodnevnu borbu običnog čovjeka protiv birokracije i političke nepravde. Kroz ove likove i situacije, Alan Ford je uspio kritizirati ne samo specifične političke figure i strukture, već i širu političku dinamiku i društvene probleme koji su bili prisutni u Jugoslaviji.

Uspjeh Alan Forda u Jugoslaviji može se pripisati njegovoj sposobnosti da kroz humor i satiru reflektira društvenu i političku stvarnost te zemlje. Njegova kritika nije bila ograničena samo na kapitalizam ili socijalizam, već je pružala univerzalnu poruku protiv svake vrste nepravde i korupcije, čime je stekao poseban status među jugoslavenskim čitateljima (Džamić 2012: 68-70).

5. Humor Alana Forda

Jedan od ključnih elemenata koji je pridonio popularnosti stripa Alan Ford u Jugoslaviji, sigurno je njegov specifični humor, koji se može okarakterizirati kao mješavina satire, ironije, apsurda i farse. Humor u Alan Fordu igra ključnu ulogu ne samo u zabavljanju publike već i u kritici društvenih i političkih anomalija.

5.1. Specifičnosti humora u Alanu Fordu

Humor u Alanu Fordu temelji se na preuveličavanju i karikiranju svakodnevnih situacija i likova. Strip koristi različite vrste humora, uključujući verbalni humor (duhovite dosjetke i igre riječima), situacijski humor (apsurdne i neočekivane situacije) te vizualni humor (karikaturalni crteži likova i scena). Ovaj složeni humoristički pristup omogućava čitateljima da se smiju na više razina, od jednostavnih gegova do suptilnih društvenih komentara.

Verbalni humor u Alanu Fordu često se oslanja na igre riječima, duhovite dosjetke i sarkastične komentare. Likovi poput Sir Olivera i Broja Jedan često koriste ironične i cinične opaske koje komentiraju društvene i političke situacije. Ovakav tip humora ne samo da izaziva smijeh, već i poziva čitatelje na razmišljanje o dubljim značenjima skrivenim iza riječi.

Situacijski humor u stripu proizlazi iz apsurdnih i često grotesknih situacija u kojima se likovi nalaze. Na primjer, misije grupe TNT gotovo uvijek završavaju neuspjehom, ali na način koji je potpuno neočekivan i često komičan. Apsurdnost situacija naglašava nesklad između očekivanja i stvarnosti, što je klasični izvor komičnog efekta.

Vizualni humor u Alanu Fordu dolazi do izražaja kroz karikaturalne crteže likova i scena. Likovi su često prikazani s pretjeranim fizičkim osobinama i izrazima lica koji pojačavaju komični efekt. Osim toga, scenografija stripa često uključuje elemente koji su sami po sebi smiješni, poput nerealno opremljenih tajnih baza ili nevjerojatno komičnih zločinaca (Djukić 2021: 23-31).

5.1.1. Nadrealna farsa, utjecaji i inspiracije

Nadrealna farsa u kontekstu stripa Alan Ford može se opisati kao spoj apsurdne komedije i grotesknog prikaza stvarnosti. Strip je postao ogledalo društva, prikazujući likove i situacije koje

su u svojoj suštini preuveličane, ali ipak prepoznatljive. Džamić ističe da je upravo ta kombinacija humora i pretjerivanja ono što je omogućilo tom stripu da rezonira s publikom u bivšoj Jugoslaviji: „nešto slično opisivanju (ilustrovanju) sna – momenat kada je svesni deo našeg mozga na neophodnom odmoru“ (Džamić 2012: 56). „Suština nadrealne ideje je odsustvo kontrole racionalne misli, sloboda mišljenja van svih estetskih i moralnih preokupacija i etabliranih metoda“ (Džamić 2012: 56).

Džamić piše da je nadrealna farsa bila način života u Jugoslaviji, a ne samo umjetnički pravac. U društvu koje je prolazilo kroz različite političke i ekonomske krize, elementi farse u Alan Fordu pružali su temelj za kritiku i smijeh u suočavanju sa svakodnevnim problemima. Likovi kao što su Debeli Šef, inspektor Brok i drugi, postali su arhetipovi nekompetentnih i korumpiranih figura u društvu (Džamić 2012:12). Kroz nadrealnu farsu, strip je pružao utočište čitateljima, omogućavajući im da se smiju apsurdima stvarnosti. Džamić ističe da je to smijanje bilo terapijsko, omogućujući ljudima da lakše podnesu svakodnevne teškoće. Osim toga, strip je postao sredstvo za izražavanje i kritiku, postavljajući pitanja o društvenim normama i politici. „Farsa je suštinski optimistična. Farsa može da bude jak mehanizam za podnošenje teškog, nametnutog života, djelujući kao univerzalni ekvilajzer: sve je moguće, uključujući i dobro, obezbeđujući šecernu oblogu realnosti“ (Džamić 2012: 59).

Vizualni stil stripa je također bio ključan u stvaranju efekta nadrealne farse. Magnusova crtanja, sa svojim elastičnim i karikaturalnim linijama, prikazivala su likove i situacije na način koji je bio istovremeno smiješan i duboko simboličan. Ova estetika je doprinosila osjećaju da su likovi, iako preuveličani, zapravo predstavljali stvarne osobe i događaje.

Džamić naglašava da je Alan Ford, kroz svoju nadrealnu farsu, postao više od samo popularnog stripa; postao je simbol kulture i vremena. Strip je uspijevaio premostiti jaz između umjetnosti i svakodnevnog života, postajući dio kolektivne svijesti. Njegova sposobnost da kroz humor prenese ozbiljne poruke i kritiku je ono što ga je učinilo trajnim simbolom jednog doba. „Farsa u bivšoj YU je proizilazila upravo iz toga da smo jedno morali da pričamo i pretvaramo se da je istina, dok smo vrlo dobro znali da su stvari suštinski drugačije“ (Džamić 2012: 80).

Konačno, Alan Ford je kroz svoj jedinstveni spoj humora i apsurdna uspio postati dio svakodnevnog života ljudi u bivšoj Jugoslaviji. Kroz likove, situacije i vizualni stil, Alan Ford je uspio prenijeti ozbiljne društvene kritike na način koji je bio pristupačan i razumljiv širokoj publici. Nadrealna farsa nije bila samo stil stripa, već i refleksija stvarnog života, čineći ga važnim kulturnim fenomenom koji je ostavio trajan utjecaj (Džamić 2012: 57, 80). „Cvečara perfektno reflektuje ogoljenost bine iz doba Komedije. Do te mere, da je čak i cveće u njoj lažno, pravljeno na način i od materijala koji su toliko sirovi i primitivni, da doprinose opštoj farsu“ (Džamić 2012: 44).

Džamić piše kako humor u Alan Fordu nije nastao u vakuumu; on je duboko ukorijenjen u tradiciji europske komedije. Povezuje ga s antičkim komedijama u kojima radnja nije bila toliko bitna, već sami likovi. Isto tako tvrdi da uključuje elemente *commedia dell'arte*, *slapstick* komedije te nadrealističkog i dadaističkog pokreta. Ovi utjecaji pridonose stvaranju jedinstvenog humora koji se oslanja na kombinaciju visoke i niske komedije, inteligentne satire i apsurdnog smijeha. „Glavni pokretač komedije nije scenario (plot), s obzirom da je forma u početku bila bazirana na totalnoj improvizaciji, što znači da je radnja mogla drastično da varira od trupe do trupe. Umesto toga, Komediju su ‘napajali’ likovi: specifični, precizno definisani karakteri poznati kao maske“ (Džamić 2012: 30).

Humor u Alanu Fordu je slojevit i kompleksan, što ga čini univerzalno privlačnim i trajno relevantnim. Njegova sposobnost da kroz smijeh kritizira društvene i političke anomalije čini ga ne samo zabavnim, već i duboko angažiranim umjetničkim djelom. Strip koristi humor kao sredstvo za refleksiju stvarnosti, omogućavajući čitateljima da kroz smijeh prepoznaju i promišljaju o ozbiljnim temama i problemima (Džamić 2012: 126-135).

5.1.2. Pripovjedni alati i stilska sredstva

Strip Alan Ford bogat je simbolikom koja doprinosi njegovom specifičnom humoru. Simbolika u ovom stripu ne samo da doprinosi njegovoj komičnoj dimenziji, već i reflektira dublje društvene i političke komentare. „Radnja velikog broja epizoda ovog stripa odvija se u državama Trećeg svijeta, čime se simbolički ukazuje na prostornu univerzalnost...“ (Djukić 2021: 27). Djukić također tvrdi da strip time ukazuje na činjenicu da je svijet u cjelini postao disfunkcionalna, ali održiva socijalna forma. Disfunkcionalnost grupe TNT reflektira šire društvene disfunkcije, a njezine avanture često prikazuju apsurdne situacije koje kritiziraju društveno-političke realnosti hladnoratovskog svijeta. „Sama cvjećara kao centrala grupe TNT, metafora je laži, farse, privida i obmane. Iako se nalazi u Njujorku koji je simbol moći, lažna cvjećara reflektuje siromaštvo i nihilizam u najekstremnijem obliku, budući da je u njoj čak i cvijeće lažno“ (Djukić 2021: 27).

Sve te metafore i nerealne situacije pojačava osjećaj besmislenosti i apsurdna, što je česta tema u humoru stripa Alan Ford.

Strip tako stvara jedinstven humor, koji kombinira apsurdne situacije s kritikom društva, pružajući čitateljima ne samo smijeh nego i autorov pogled na društvo koje čitatelja okružuje (Djukić 2021: 27).

Humor u stripu Alan Ford ne proizlazi samo iz situacija i radnje već i iz osebujnih likova, koji svojim karakteristikama i interakcijama stvaraju specifičan komični efekt. Svaki lik u stripu

predstavlja određeni stereotip, često povezan s nacionalnim ili kulturnim osobinama, što pridonosi univerzalnosti humora i omogućuje čitateljima prepoznavanje i povezivanje s likovima.

Njegova Visost, ili Broj 1

Broj 1 je vođa grupe TNT, starac sklon spletkama, koji je zaokupljen novcem. Njegova mrzovoljnost i škrti karakter donose komične situacije, posebice u trenucima kada njegova pohlepa nadvlada zdrav razum. Njegova figura metaforički predstavlja mudrost i lukavstvo, ali i duh epohe prevare i simulacije.

Alan Ford

Glavni junak, Alan Ford, manifestno je predstavljen kao šarmantni idealist s mnogo stila. On je smiren, prirodno lijep i elegantan, ali u isto vrijeme patološki naivan, mentalno spor i lako zaljubljujiv. Metaforički, Alan Ford predstavlja Francuze, zamjenu i nestabilnost identiteta, neodlučnost i nesposobnost. Njegova naivnost i nespretnost često dovode do humorističnih situacija, čineći ga jednim od ključnih izvora komedije u stripu.

Bob Rock

Bob Rock je opisan kao neposlušni, lijeni i neinteligentni član grupe TNT. On predstavlja Talijane, sa svojom temperamentnošću, buntovnošću i fizičkom ružnoćom, što pridonosi humorističnim interakcijama s drugim likovima. Njegova neprestana potreba za svađom i prigovaranjem dodaje sloj komičnog sukoba unutar grupe.

Sir Oliver

Sir Oliver je propali plemić i plemeniti prevarant, metaforički predstavlja Engleze. Njegova kombinacija rojalizma, lukavstva i stvara komične situacije, osobito u njegovim pokušajima da se izvuče iz problematičnih situacija koristeći svoj šarm i intelekt. Njegova figura dodaje sloj sofisticirane ironije i sarkazma u strip.

Grunf

Grunf je lojalni i predani član grupe, koji svojim njemačkim porijeklom predstavlja inovativnu

disfunkcionalnost, nostalgiju i žal za izgubljenim ratovima. Njegove inovacije, koje često završavaju neuspjehom, donose mnoštvo komičnih trenutaka i služe kao satirična kritika tehnološke opsesije i neuspjeha. Njegov lik oslikava arhetip vjernog, ali nespretnog izumitelja.

Kroz likove i njihove međusobne odnose, strip Alan Ford koristi humor kako bi prikazao složenost i apsurdnost ljudske prirode i društvenih struktura. Svaki lik donosi svoj jedinstveni komični element, koji u kombinaciji s drugima stvara bogat i slojevit humoristični svijet (Djukić 2021: 27-29).

Situacijski humor u Alanu Fordu jedan je od ključnih elemenata koji doprinosi njegovoj prepoznatljivosti i popularnosti. Smatramo ga jednim od stilskih tj. pripovjednih alata. Ovaj oblik humora proizlazi iz neočekivanih i često apsurdnih situacija u kojima se likovi nađu, te iz njihove nesposobnosti da se s njima nose na logičan i racionalan način. U suštini, situacijski humor u Alanu Fordu temelji se na kombinaciji svakodnevnih situacija s nadrealnim i apsurdnim elementima, što rezultira komičnim efektima.

Jedan od najboljih primjera situacijskog humora u Alanu Fordu je način na koji članovi Grupe TNT izvršavaju svoje zadatke. Često su njihovi zadaci trivijalni ili apsurdni, a način na koji ih pokušavaju riješiti je potpuno nelogičan i kaotičan. Na primjer, pokušaji da se izbjegn timer opasnosti ili da se izvrši misija često završavaju neuspješno zbog nespretnosti likova ili zbog neočekivanih prepreka koje se pojavljuju. „Osnovna karakteristika mnoštva koje je u stripu autentično predstavljeno kroz Grupu TNT kao antiherojsku i disfunkcionalnu socijalnu formu, upravo je identitetska neodređenost odnosno lišenost – nesiguran i nestabilan život bez posla, doma, porodice i dokumenata“ (Djukić 2021: 28).

Upravo ovo razmišljanje smatram ključnim za razumijevanje situacijskog humora. Situacijski humor nije bio temeljen na tadašnjoj situaciji u Jugoslaviji, već se tako „poklopilo“. Upravo ta identitetska (etnička) neodređenost, nevjerodostojnost i nestabilnost političkog sistema ponajbolje opisuje situacijski humor u stripu. Osim što nasmijava čitatelje, ovakav humor služi i kao sredstvo za kritiku društvenih i političkih problema. Kroz situacije u kojima se likovi nalaze, autori stripa ironiziraju birokraciju, korupciju, nesposobnost vlasti i apsurdne svakodnevice. Na primjer, apsurdnost birokratskih procedura često je prikazana kroz nevjerojatne zaplete u kojima likovi pokušavaju riješiti naizgled jednostavne zadatke, ali im komplicirane i nelogične birokratske prepreke to ne dopuštaju. Osim toga, situacijski humor u "Alanu Fordu" često uključuje i elemente parodije i satire. Parodirajući različite žanrove, filmske klišeje i popularne kulture, autori stripa stvaraju slojevit humor koji se može tumačiti na više razina. Parodija omogućuje čitateljima da prepoznaju reference na poznate kulturne fenomene i da uživaju u njihovom duhovitom preokretu.

Situacijski humor u Alanu Fordu nije samo sredstvo za smijeh, već i za refleksiju o društvenim i političkim realnostima. Kroz apsurdne situacije, strip omogućuje čitateljima da preispitaju logiku i racionalnost svijeta oko sebe te da se suoče s njegovim manama na humorističan i kritički način (Djukić 2021).

5.1.3. Vizualni stil Alana Forda

Vizualni stil i ugođaj stripa Alan Ford odigrali su ključnu ulogu u njegovoj prepoznatljivosti i popularnosti. Oni isto tako funkcioniraju kao stilsko sredstvo: možemo ih smatrati jednim od pripovjednih alata i doprinijeli su jedinstvenoj atmosferi koja je privukla čitatelje diljem svijeta, a posebno u Jugoslaviji. Crtački stil koji su razvili autori Luciano Secchi (poznat kao Max Bunker) i Roberto Raviola (poznat kao Magnus) karakterizira specifična mješavina realizma i karikature.

Magnusov crtež karakterizira specifična mješavina groteske i realizma. Njegov stil je duboko ukorijenjen u tradiciji karikature, ali s izrazitom sklonošću prema pojedinostima i emocionalnom izrazu likova. Kako navodi Lazar Džamić, Magnus je uspio kombinirati različite utjecaje u stvaranju nezaboravnoga vizualnog identiteta stripa. Njegove ilustracije su bogate emotivnim nijansama, odražavajući širok spektar raspoloženja, što je dodavalo dubinu i dinamičnost naraciji.

Magnusov stil je također prepoznatljiv po upotrebi „meke linije“, tehnici koja omogućuje fluidnost i fleksibilnost u prikazu likova i scena. Ovo se posebno vidi u nadrealnim i humorističnim elementima stripa, u kojima je Magnus uspješno balansirao između stvarnog i apсурdnog, što je bilo ključno za humoristički efekt. „Način, stil, na koji je Magnus vizualizovao – i dramatisovao – Bunkerove skečeve jedinstven je u svojoj mešavini originalnih uticaja, kreativnosti u prikazivanju emotivnih stanja i fizičkih karakteristika likova i ukupnog efekta koji je strip proizvodio“ (Džamić 2012: 111).

Ugođaj stripa Alan Ford jedinstven je zbog svoje kombinacije nadrealizma i svakodnevnog života. Strip se odvija u New Yorku, ali kroz Magnusov crtež i Bunkerove scenarije, taj grad postaje mjesto puno bizarnosti i apsurdna. Takva atmosfera pridonosi stvaranju svijeta u kojem se nevjerojatne situacije čine potpuno prirodnima. Magnusov crtež često koristi dramatične kontraste i ekspresivne crte lica kako bi naglasio emocionalne reakcije likova. Ovaj vizualni stil omogućava čitateljima da se povežu s likovima i situacijama na dubljoj razini dok humor proizlazi iz suptilnih vizualnih detalja i komičnih situacija koje su savršeno sinkronizirane s dijalogom i radnjom.

Vizualni stil i ugođaj stripa Alan Ford značajno su doprinijeli njegovoj popularnosti u Jugoslaviji. Magnusov crtež i Bunkerova naracija stvorili su svijet koji je bio istovremeno smiješan i prepoznatljiv, omogućavajući čitateljima da se identificiraju s likovima i situacijama unatoč

njihovoj apsurdnosti. Ova jedinstvena kombinacija realizma i groteske učinila je Alan Ford ne samo stripom već i kulturološkim fenomenom koji je odjeknuo diljem regije (Džamić 2012: 110-117). Vizualni stil stripa Alan Ford jedan je od ključnih elemenata koji su pridonijeli njegovoj popularnosti, posebno na području bivše Jugoslavije. Likovi su prikazani s izrazitim crtama lica i tijela, koje često prelaze u grotesku, što dodatno naglašava satiričnu prirodu stripa. „Alan, Sir Oliver, Grunf, Debeli Šef – u neku ruku i Jeremija – skoro su potpuno realistično crtani. Kao da je Magnus ispred sebe imao slike stvarnih osoba koje je onda preneo u crtež“ (Džamić 2012: 112).

Likovi poput Alana Forda, Sir Olivera, Grunfa i Debelog Šefa crtani su s realističnim detaljima, dok su drugi, poput Broja 1 i Boba Rocka, potpune karikature s netipično velikim nosovima i neobičnim pokretima. Ovaj balans između realnog i karikaturnog stila omogućava stripu da privuče široku publiku, od mlađih čitatelja do odraslih koji prepoznaju dublje društvene i političke komentare (Džamić, 2012: 112).

Magnusov crtački stil bio je pod snažnim utjecajem Walta Disneyja, što se vidi u glatkim linijama i izražajnosti likova. Ovo daje stripu osjećaj dinamičnosti i životnosti, što je posebno privlačno mlađoj publici. S druge strane, neki likovi i scene u stripu imaju dinamične linije koje podsjećaju na Marvelove superheroje, ali s dodatkom humora i satire koji su karakteristični za Alan Ford (Džamić 2012: 121). „Alan Ford je jedan takav strip. Gradeći na tradiciji popularisanoj kroz Marvel i DC Comics univerzume superjunaka (K-POW! PTOW!), ali obrađeni na potpuno svoj jedinstven način, kadrovi Alana Forda su prepuni bizarnih i urnebesnih onomatopeja, potpuno integralnih za doživljavanje radnje i nadrealno-farsičnog osećaja“ (Džamić 2012: 121).

Osim što je vizualni stil Alana Forda bio važan faktor uspjeha na prostoru bivše Jugoslavije, strip je bio lako prepoznatljiv po svom malom formatu i karakterističnim crtežima. Osim toga, crteži su često odražavali specifičan nadrealizam i farsu, što je dodatno pojačavalo doživljaj čitatelja. U kombinaciji s duhovitim i inteligentnim scenarijem, vizualni stil omogućio je da strip postane snažan generacijski simbol kritike i otpora prema tadašnjem društvenom i političkom sustavu.

Ugođaj stripa Alan Ford također je značajan za njegovu popularnost. Radnja je često smještena u tmuran i sumoran okoliš koji odražava bezizlaznost i apsurd svakodnevice. Ova mračna atmosfera kontrastira s humorističnim i često apsurdnim situacijama u kojima se likovi nalaze, stvarajući jedinstven spoj smijeha i kritike koji je bio vrlo privlačan čitateljima u Jugoslaviji; ovdje nije teško „uvrstiti u jednadžbu“ sve tri ranije navedene teorije nastanka humora. „I Diznijeva linija je puna, jaka, ali meka. Kao i kod Magnusa, i kod Diznija su obli predmeti ‘jedri’ i ‘ispunjeni’, što se dobro vidi na šakama i stopalima Mikija Mause, ili po načinu na koji mu je nacrtana glava“ (Džamić 2012: 116). Na taj način, vizualni stil Alana Forda ne samo da doprinosi estetskoj vrijednosti stripa, već igra ključnu ulogu u njegovom uspjehu i trajnoj popularnosti. Kombinacija

realističnog crtanja s elementima karikature, utjecaji Disneyja i Marvela te specifična atmosfera koja reflektira društvene realnosti, sve su to faktori koji su Alan Ford učinili jedinstvenim i voljenim stripom na prostoru bivše Jugoslavije (Džamić 2012: 128-130).

U zaključku, stil Alana Forda je rezultat sinergije između Magnusovog vizualnog izraza i Bunkerove narativne kreativnosti. Njihov zajednički rad stvorio je strip koji je ostavio trajan utjecaj na strip kulturu, a njegovi vizualni i atmosferski elementi ostaju prepoznatljivi i cijenjeni i danas.

6. Medijski odjek Alana Forda u hrvatskom javnom prostoru

6.1. Cilj i metodološki okvir istraživanja

Cilj istraživanja bio je analizirati medijski prikaz stripa Alan Ford na hrvatskim portalima od njihovog nastanka (2004.) do danas. Istraživanje je završeno 6. svibnja. 2024. Svo članci nastali nakon tog datuma, a tiču se Alana Forda, nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem. Što se tiče članaka nastalih prije 2004. godine, pristupačni su u obveznim primjercima u NSK, ali nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem.

Medijski prostor podijelili smo na tri dijela: novinarski, knjige i predstava. U istraživanju je fokus na prikazu novinarskog prostora.

Analizirano je sljedećih šest hrvatskih portala: Jutarnji.hr, Večernji.hr, Net.hr, AL Jazeera Balkans, Index.hr i 24 sata.hr. Ukupan broj analiziranih članaka iznosi 240. Članci su preliminarnom analizom podijeljeni u 5 kategorija, tj. načina prikaza. Ti načini prikaza jesu: „Kontekstno“, „Ovlaš“, „Vijesti“, „AF u JP“ i „Predstava“. Nakon detaljnije analize izbačena je kategorija „Ovlaš“. Sukladno tome broj članaka pao je na 217. Kategorija „Kontekstno“ prikazuje strip u javnom prostoru te su članci u toj kategoriji pretežno komercijalnog karaktera. U kategoriji „Vijesti“ nalaze se članci koji se konkretno tiču stripa Alan Ford ili Nenada Brixija i ti se članci mogu okarakterizirati kao „Hard news“. Kategorija „JP u AF“, skraćeno od Javni prostor u AF svemiru, prikazuje medijski prostor u alanfordovskom svemiru. To su članci u kojima novinari hrvatski javni i medijski prostor nastoje smjestiti u svemir stripa Alana Forda i usporediti s njim. Ti članci su također u velikom broju komercijalnog karaktera. Pod „svemirom“ podrazumijevamo sve dosjetke, situacije, likove pa i samu radnju stripa koja se ustalila u javnom prostoru. „Svemir“ je sveukupno znanje hrvatskog društva o stripu AF. Govorimo o svemiru sličnom Marvelovom u kojem se svaki lik, svaka radnja ili epizoda stripa odvija u zajedničkom vremenskom prostoru te čini svojevrsnu mitologiju. Konačno, kategorija „Predstava“ tiče se svih članaka i recenzija predstave ZKM-a Alan Ford.

Kriteriji prema kojima su članci izabrani su ključne riječi: Alan Ford, Nenad Brixij, Brixij, Grupa TNT, Broj Jedan, Sir Oliver, Grunf, Bob Rock, Debeli šef, Superhik, Klodovik, Nosonja, Skviki. Prvi tekst o AF objavljen je na portalu Večernji.hr 7.5.2004. Posljednji analizirani tekst objavljen je 29.3.2024. na istom portalu.

„Alan Ford je jedna velika mašina za citiranje, i interno (sopstveni sjajni gegovi) i u onom postmodernom, eksternom smislu (sve reference na tadašnja politička, socijalna, umetnička, stripovska i historijska zbivanja)“ (Džamić 2012: 41).

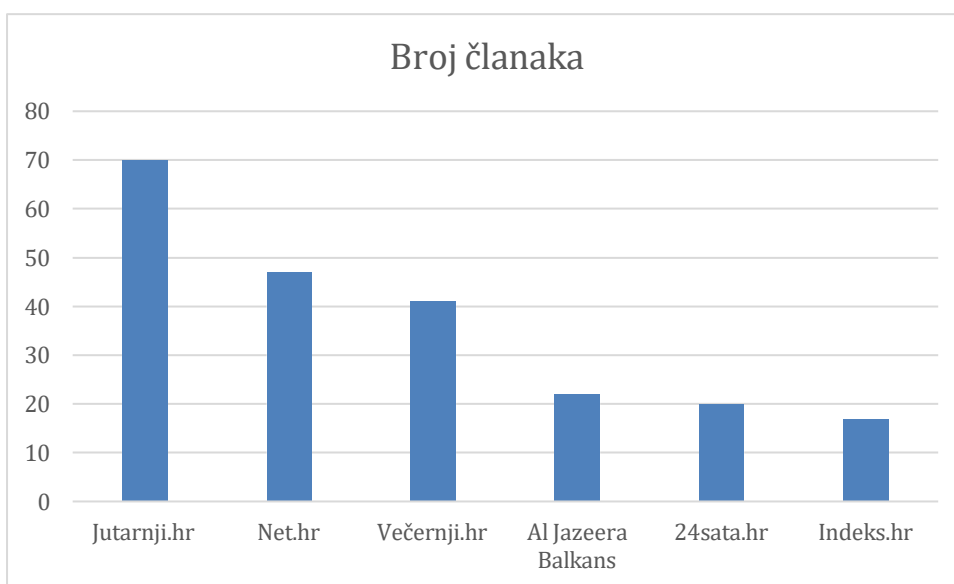
6.2. Analiza rezultata

Ukupan broj članaka

Tablica 1. Ukupan broj članaka

Naziv portala	Broj članaka
Jutarnji.hr	70
Net.hr	47
Večernji.hr	41
Al Jazeera Balkans	22
24sata.hr	20
Indeks.hr	17

Tablica 1. prikazuje kako se najviše članaka nalazi na portalu Jutarnji.hr (70), slijedi Net.hr (47), zatim Večernji.hr (41), Al Jazeera Balkans (22), 24sata.hr (20) te Index.hr (17).

Graf 1. Ukupan broj članaka

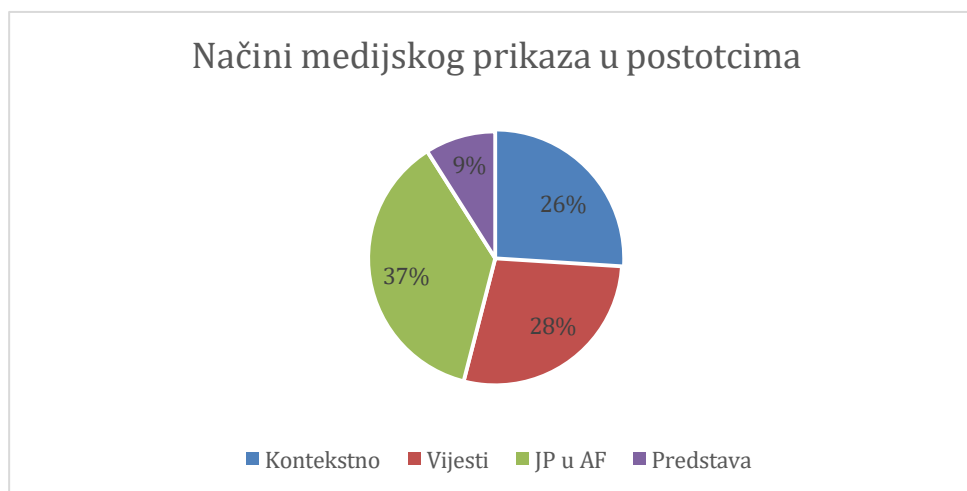
Kategorije medijskog prikaza u javnom prostoru

Tablica 2. Kategorije medijskog prikaza

Kategorija medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	62
Vijesti	56
JP u AF	80
Predstava	19

Tablica 2. prikazuje način medijskog prikaza tekstova vezanih uz strip Alan Ford na hrvatskim portalima. Najviše članaka pripada kategoriji JP u AF (80), slijedi kategorija Kontekstno (62), zatim kategorija Vijesti (56) te konačno kategorija Predstava (19). Kategorija Kontekstno čini 28% svih tekstova, Vijesti 26%, JP u AF 37% te Predstava 9%.

Strip AF je zapravo u medijskom prostoru u hrvatskoj zahvaljujući prijevodu Nenada Brixija polučio takav odjek i stvorio neku vrstu mikro kulture da zbog toga i možemo govoriti o nekoj vrsti *lorea* ili neka vrsta svemira o kakvom se govori u MCU; možemo ga definirati kao svojevrsni imaginarij poput onog Tolkienovoga ili u Harryju Potteru.

Graf 2. Način medijskog prikaza u postotcima

Statistički najrelevantnija kategorija za ovo istraživanje je JP u AF. U toj kategoriji mjerimo pojavnost pripovjednih alata u hrvatskom prijevodu stripa AF. Glavna razlika između kategorija Kontekstno i JP u AF je ta da se u kategoriji Kontekstno strip AF pojavljuje u hrvatskom medijskom prostoru dok se u kategoriji JP u AF taj prostor pokušava smjestiti u strip AF ili okarakterizirati

nekom scenom ili situacijom iz tog stripa. Kategoriji Kontekstno, primjerice, pripada tekst Večernjeg lista pod naslovom „Ljubitelj ste stripa? Evo gdje možete upotpuniti vašu kolekciju!“ koji je objavljen 27.11.2014. U ovom članku novinar objavljuje poveznice za stranice internetskog oglasnika Njuškalo.hr na kojima se prodaju stripovi, a glavna informacije tog članka je da se uz mnoge druge kolekcije prodaje i kolekcija Alana Forda za 30.000 kn. Također, primjer za ovu kategoriju jest i tekst „Enis Čišić za Marvel crta svojeg dječjeg idola Spidermana“ (13.10.2017.). U ovom tekstu novinar Večernjeg intervjua Enisa Čišića te mu on govori o aktualnosti Forda uz Zagora i Dilana Doga. S druge strane primjer za kategoriju JP u AF je tekst naslova „Svjesno se negira da se i Tuđman izjasnio da se Hrvatska zasniva na temeljima antifašizma“ (24.2.2016.) koji je također objavljen na Večernjem listu. U njemu Josip Juratović, član njemačkog SPD-a govori: „Ne mogu zamisliti da u Bundestagu raspravljamo o tome da je jedan ministar lažno prijavio mjesto boravka, drugi se pod prisilom odriče svojih fašistoidnih izjava a treći se u strahu pravda da nije ukrao stiropor. Sve mi to slično na strip Alan Ford.“ Isto tako primjer može biti članak Večernjeg „Gong o rekonstrukciji Vlade: "Tko izgubi dobitak, dobije gubitak"“ (18.7.2019.) u kojem novinar u naslovu ističe Gongovo opažanje koje je citat iz stripa AF.

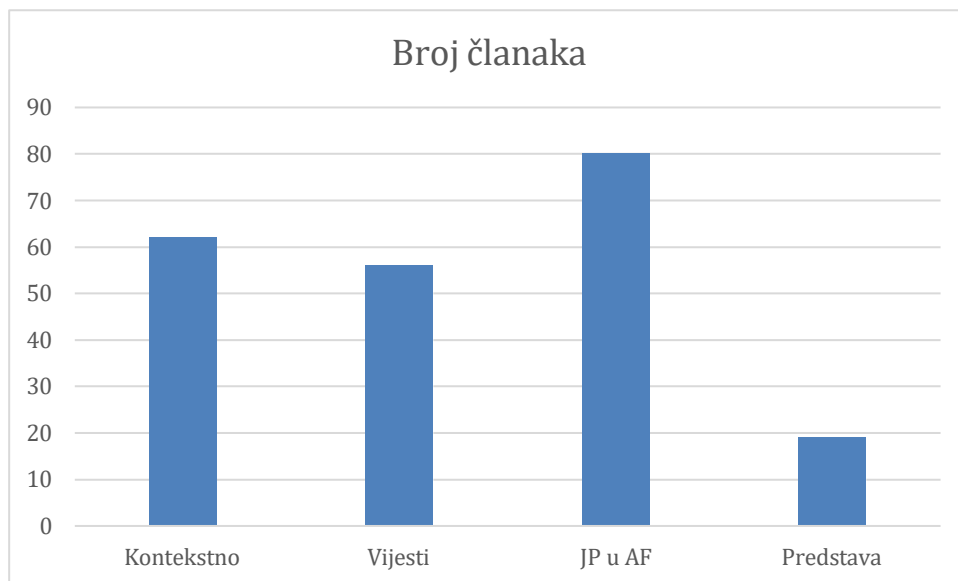
Gotovo svi tekstovi u kategoriji JP u AF tiču se političke scene. Iz ovog uzorka možemo zaključiti kako paradoksi, apsurdi i frustracije koji su činili svakodnevicu političkog života u Jugoslaviji zapravo nisu nestali iako se promijenio politički sustav.

Kategorija Predstava nije toliko relevantna za ovo istraživanje. U njoj se pretežno nalaze tekstovi kritičara suradnika odabranih portala koji se odnose na predstavu ZKMa¹. Također, tih tekstova ima malo u odnosu na druge i pisani su specifično za kulturne rubrike.

Što se tiče kategorije Vijesti, ti su tekstovi u pravilu vezani uz obljetnice. Nije osobito značajna za rad u smislu da vidimo da se ti članci pojavljuju uvijek na isti datum i u vezi s obljetnicama;

¹ Premijerno prikazana 18.5.2013. Igrana sve do 31.3.2021. Redatelj predstave je Dario Harjaček.

spomenik, smrt ili rođenje Brixyja... Iznimka su tekstovi vezani uz Bunkerov posjet Hrvatskoj, Džamićevu knjigu ili video prilog DW-a o AF i Žikinoj dinastiji².

Graf 3. Načini medijskog prikaza

Jutarnji.hr

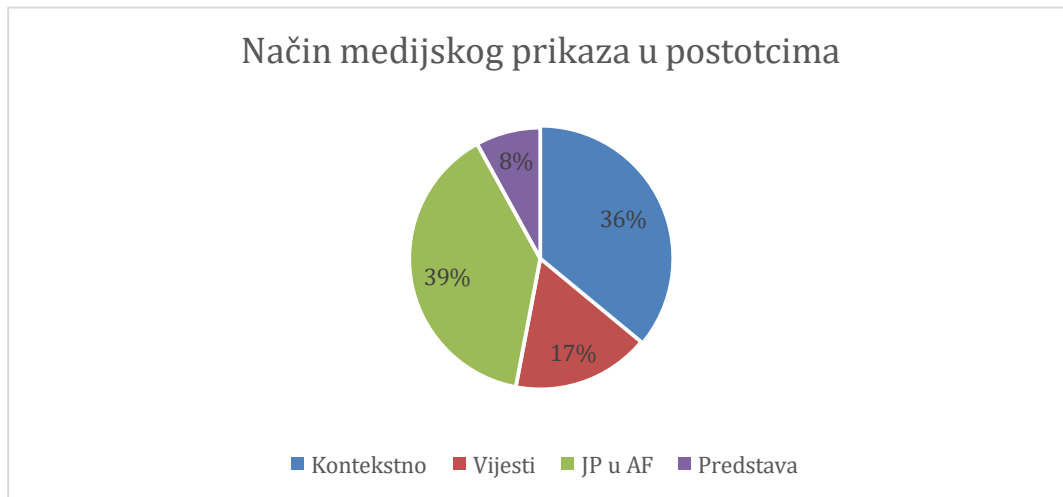
Tablica 3. Način medijskog prikaza Jutarnji.hr

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	25
Vijesti	12
JP u AF	27
Predstava	6

Tablica 3. prikazuje načine medijskog prikaza tekstova vezanih uz strip Alan Ford na portalu Jutarnji.hr. Ukupan broj članaka na portalu Jutarnji.hr je 70. Od toga broj tekstova u kategorijama

² Govori se o tome kako jezik nadilazi etničke podjele, glavna pitanja su zašto se zagrebački prijevod čitao više od novosadskog i zašto Žikina dinastija nikad nije dobila hrvatski titl. Također se spominje iskrivljeni govor Rokera s Moravu koji je dobro prihvaćen u Hrvatskoj.

JP u AF (27) i Kontekstno (25) gotovo je podjednak. Zatim slijedi kategorija Vijesti (12) te kategorija Predstava (6). U postotcima, Kategorija JP u AF čini 39%, slijedi kategorija kontekstno sa 36%, zatim Vijesti 17% i Predstava 8%. Gledano u postotcima, kategorija Vijesti najmanje je zastupljena na portalu Jutarnji.hr (17%) u odnosu na prosjek svih 6 analiziranih portala (28%).

Graf 4. Način medijskog prikaza u postotcima Jutarnji.hr

Članci o AF također se pojavljuju na portalima Gloria.hr, Globus te Sportske novosti koji su u vlasništvu medijske kuće Hanza Media.

Bivši i sadašnji kolumnisti Jutarnjeg poput Miljenka Jergovića, Goranke Jureško i Jurice Pavičića pišu o stripu AF. Za ilustraciju, evo nekih primjera:

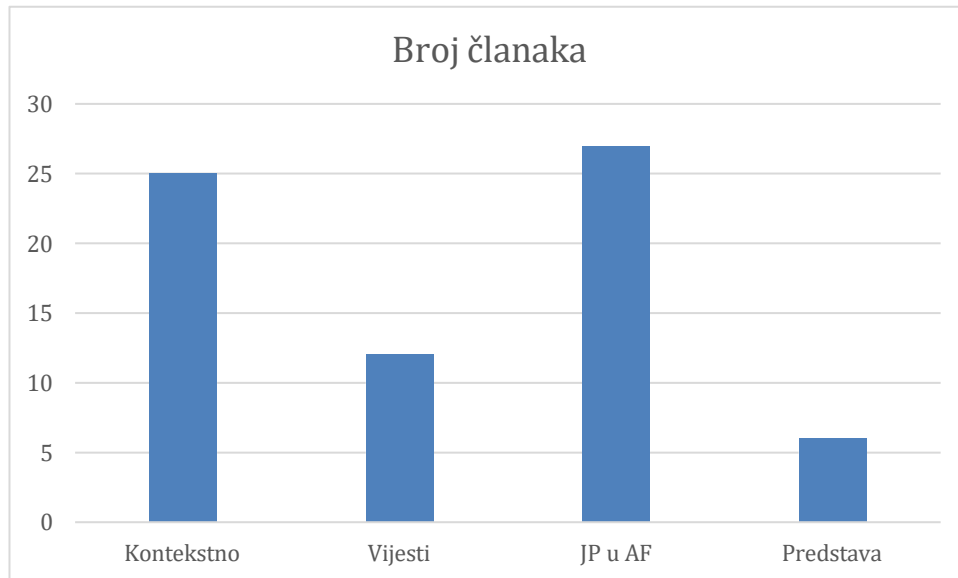
„ALAN FORD Humor je moćniji od nacionalizma“ (20.9.2016.) Miljenko Jergović

„KOMENTAR Bolnice iz kojih bi zbrisao i Alan Ford“ (28.2.2015.) Goranka Jureško

„JURICA PAVIČIĆ Dragi glasači, željeli ste "Alan Ford". To ste i dobili. Superhik vlada. Tko se kandidirao za tu ozbiljnu ulogu?“ (19.3.2016.)

„Ako se Hrvatska pretvorila u Alan Ford, onda u Alanu Fordu - dakako - mora postojati i Superhik. A Kliman i Dragičević ozbiljno se kandidiraju za tu važnu ulogu. Oni su u novom i

svježem ruhu reciklirali formulu koju pamtimo iz stripa iz našeg djetinjstva. Naime, otmi siromašnima da bi davao bogatima; "...Dragi glasači, željeli ste Alan Ford. To ste i dobili. Superhik vlada."“

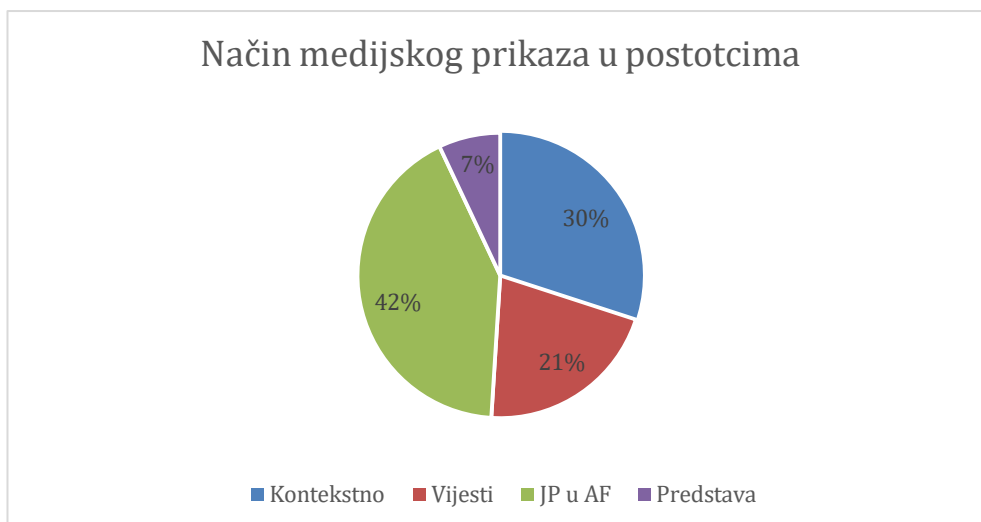
Graf 5. Način medijskog prikaza Jutarnji.hr

Net.hr

Tablica 4. Način medijskog prikaza Net.hr

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	14
Vijesti	10
JP u AF	20
Predstava	3

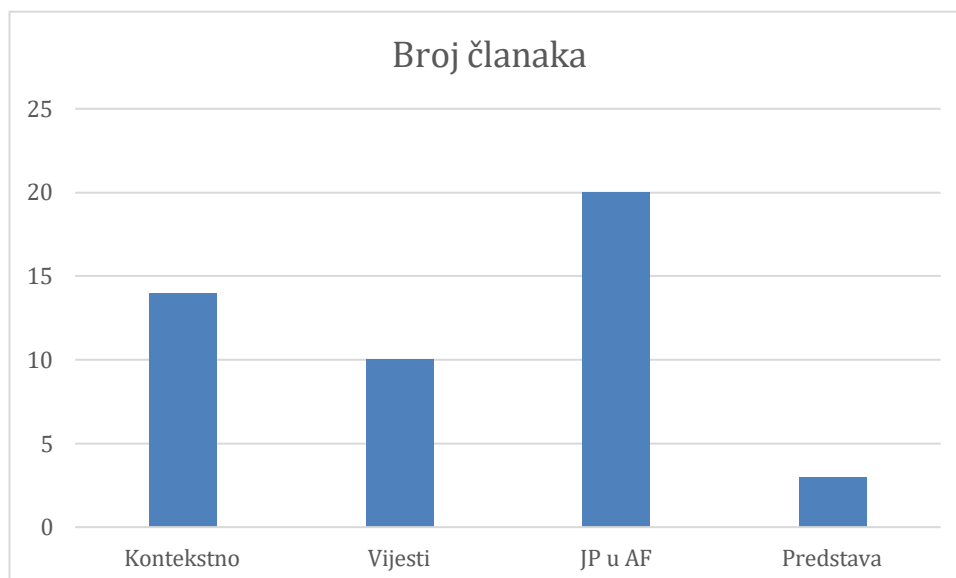
Iz tablice 4. možemo zaključiti koja je kategorija ovdje najzastupljenija: na portalu Net.hr najzastupljeniji način prikaza JP u AF (20), drugi po redu način prikaza je Kontekstno (14), zatim slijedi Vijesti (10), a najmanje zastupljen je Predstava (3). Prikazano u postotcima, najveći udio članaka pripada kategoriji JP u AF (42%). Zanimljivo je da na Net.hr-u kategorija JP u AF za 5% premašuje prosjek pojavnosti te kategorije kod svih portala koja iznosi 37%. Isto tako to je najveći udio u odnosu na pojavnost te kategorije kod drugih portala. Slijedi kategorija Kontekstno (30%), kategorija Vijesti (21%) i kategorija Predstava (7%).

Graf 6. Način medijskog prikaza u postotcima Net.hr

Iz ovoga možemo zaključiti da novinari portala Net.hr najčešće od svih istraženih medija posežu za dosjetkama i situacijama iz stripa Alan Ford prilikom pisanja tekstova kako bi opisali stanje u državi ili politici. Navest ćemo neki od primjera: „Neke od njih bizarne su kao da su izašle iz Alana Forda. Plaće su, pogađate, sjajne“ (2.8.2017.); „...agencija za savjetovanja bračnih parova, 107 zaposlenih, proračun 2 milijuna €, ...agencija za regulaciju željezničkog tržišta, samo HŽ djeluje, 9 zaposlenih 600.000 €..., Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu, selo..., agencija za borbu protiv dopinga 5 zaposlenih 700.000 €..., Ured za koordinaciju sustava procjene učinka propisa...“; „BORUSSIA JE DOVELA NAJTRAŽENIJEG SVJETSKOG NAPADAČA:/ Sada će nevjerojatno dobro zaraditi prodajom druge zvijezde? (30.12.2019.)“; „...cijena? Prava sitnica, rekao bi Sir Oliver iz kultnog stripa Alan Ford... Najmanje 120 milijuna eura...“

Također, na portalu Net.hr pojavljuju se četiri članka o Severini i Bunkerovom romanu „U ime mafije“.

Graf 7. Način medijskog prikaza Net.hr

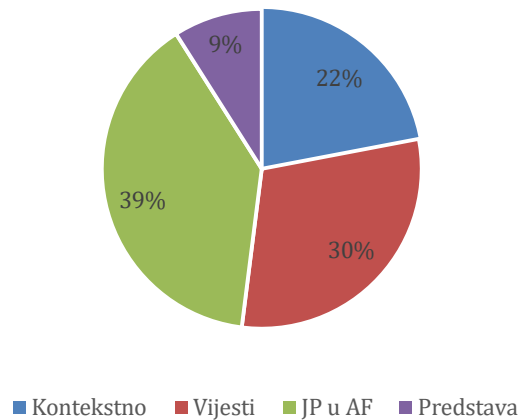
Večernji.hr

Tablica 5. Način medijskog prikaza Večernji.hr

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	9
Vijesti	12
JP u AF	16
Predstava	4

Tablica 5. prikazuje raspodjelu članaka prema načinu prikaza na portalu Večernji.hr. Prema tablici zaključujemo kako je kategorija JP u AF najzastupljenija kategorija sa 16 članaka, slijedi kategorija Vijesti s 12 članaka, zatim kategorija Kontekstno s 9 članaka te konačno kategorija Predstava s 4 članka. Gledano u postocima kategorija JP u AF čini 39% članaka, kategorija Vijesti je sljedeća s 30%, zatim slijedi kategorija Kontekstno koja čini 22% te posljednja Kategorija Predstava s 9%.

Način medijskog prikaza u postotcima

Graf 8. Način medijskog prikaza u postotcima Večernji.hr

Zanimljiv je to što je kod ovog portala bilježena prva i najstarija referenca: „Alan Ford spasio tamburaški festival“ (7.5.2004.). Također je zanimljiv jer sadrži najveći broj članak vezanih uz predstavu ZKM-a (9).

Što se tiče kategorije JP u AF, najviše se ističu kolumne Roberta Bubala i Nine Raspudića

Autor: Robert Bubalo

„Dnevnik ili Alan Ford: Vruće je, iako je tek sredina lipnja“ (20.5.2013.)

„...podsjetilo me ovo njihovo isčuđavanje vrućini na jedan početak stripa Alan Ford. Na prvoj stranici panorama New Yorka, nema psa u gradu.“

„...na drugoj se znojavi Jeremija hladi vodom iz kante ispred cvjećarnice, a iznad piše: \“Sunce je nemilosrdno peklo iako je bila tek sredina srpnja\“. Jasno, to je Alan Ford, kao što je Alan Ford i to kad Grunf kaže \“Bolje biti [sic!] mlijeko nego benzin\“. To ne znači da nam u prilogu o mljekarima na televiziji moraju reći – ljudi, pijte mlijeko, nemojte piti benzin. Pa tako se ne treba čuditi ni vrućini u drugoj polovici lipnja jer u lipnju je vazda vruće.“

Autor: Nino Raspudić

„U malim mistima na vidjelo izlaze istinite laži o uspješnoj sezoni“ (19.7.2013.)

„...odmah na izlasku iz busa saleti te hrpa starijih žena, vuku za rukav, nude sobu jeftino, a na pitanje koliko je daleko od plaže kažu: “Ma par koraka”. A onda te najupornija odvede pet kilometara uzbrdo, uvede u straćaru kao iz Alan Forda i još ti dodatno uračuna bojler i ventilator ako ćeš ga paliti... Prijatelj iz Italije koji je pri prvom dolasku autobusom u Hrvatsku preživio takvo salijetanje, rekao mi je: “Bella Makarska, samo su kurve stare...”“

Isto tako, puno tekstova na temu AF napisano je 27.11.2013. nakon zasjedanja Hrvatskog sabora. Toga dana političari su se „častili“ izrazima ili usporedbama iz stripa. O tome su također pisali i Edi Jurković, Robert Bubalo i Ivanka Toma. Neki od naslova su sljedeći:

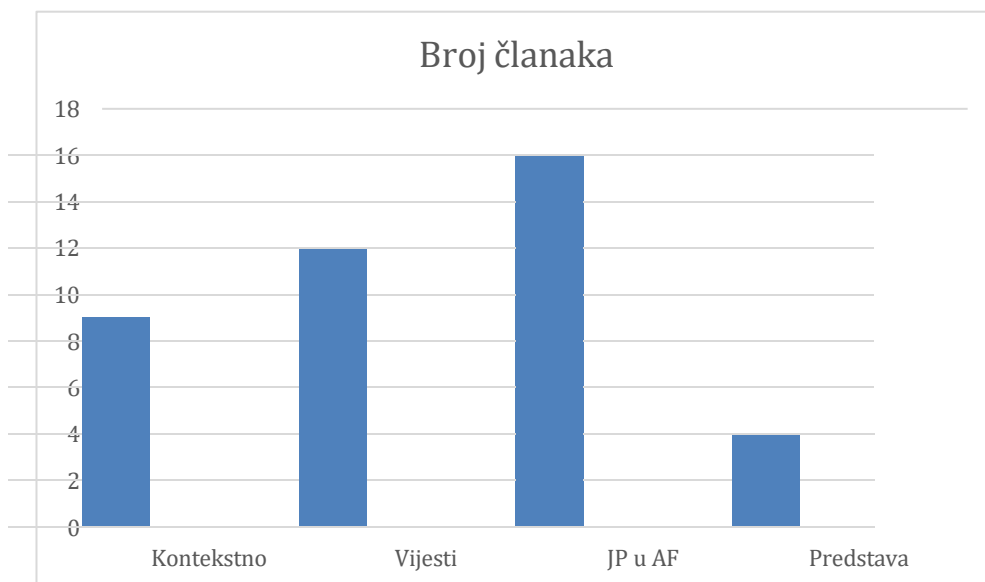
„Vukšić Milanoviću: Predizborne slogane kao da je smislio Grunf“ nadnaslova „Saborski Alan Ford“ (27.11.2013.)

„Otkrivamo tko je tko u hrvatskoj inačici Grupe TNT“ (28.11.2013.) Edi Jurković

„Gledam Dnevnik i kužim zašto su Nijemci veliki, a mi mali“ (28.11.2013.) Robert Bubalo

„Saborska gibanica – ima tri sloja ničega, a između njih je ništa“ (30.11.2013.) Ivanka Toma

„...umjesto da argumentirano raščereče proračun i iznesu prijedloge za njegovo poboljšanje, sabornici su se igrali Alan Forda[sic!].“

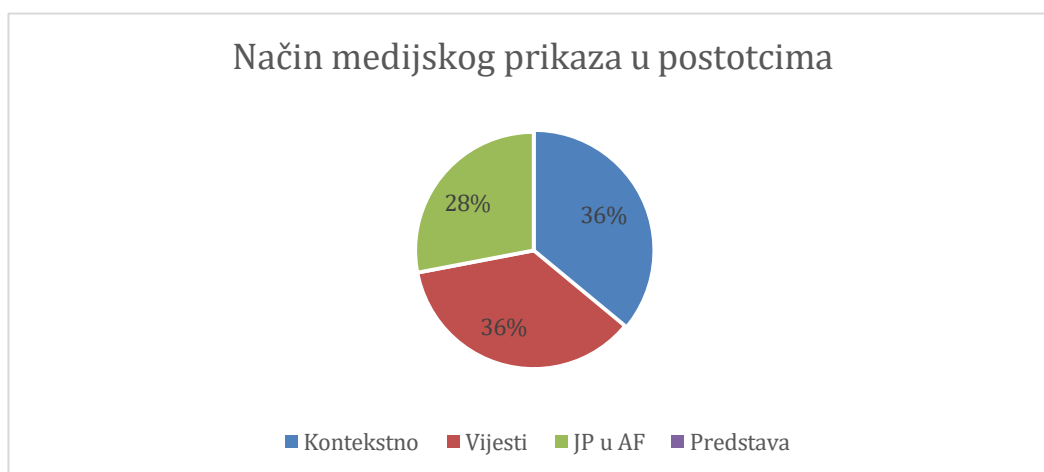
Graf 9. Način medijskog prikaza Večernji.hr

Al Jazeera Balkans

Tablica 6. Način medijskog prikaza Al Jazeera Balkans

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	8
Vijesti	8
JP u AF	6
Predstava	0

Tablica 6. prikazuje načine medijskog prikaza na portalu Al Jazeera Balkans. Podjednak je broj tekstova u kategoriji Kontekstno (8) i Vijesti (8). U kategoriji JP u AF nalazi se 6 članaka dok se na portalu Al Jazeera Balkans ne pojavljuje niti jedan tekst o predstavi. Prikazano u postotcima, podjednaki udio čine kategorije Kontekstno (36%) i Vijesti (36%), nakon njih slijedi kategorija JP u AF (28%). Kategorija Predstava čini 0% ukupnog udjela na portalu Al Jazeera Balkans.

Graf 10. Način medijskog prikaza u postotcima Al Jazeera Balkans

Novinari Al Jazeera Balkans ne bave se toliko „lokalnom“ politikom koliko onom europskom. Budući da portal pokriva područje cijele bivše Jugoslavije, očekivano je da se neće previše posvetiti politici svake države pojedinačno. Ali neke stvari ostaju iste, poput novinara domaćih portala, novinari Al Jazeera uspoređuju Europsku uniju i Međunarodni monetarni fond sa situacijama u AF, ali i neke druge situacije.

„Štedi danas, štedi sutra...“ (7.5.2015.)

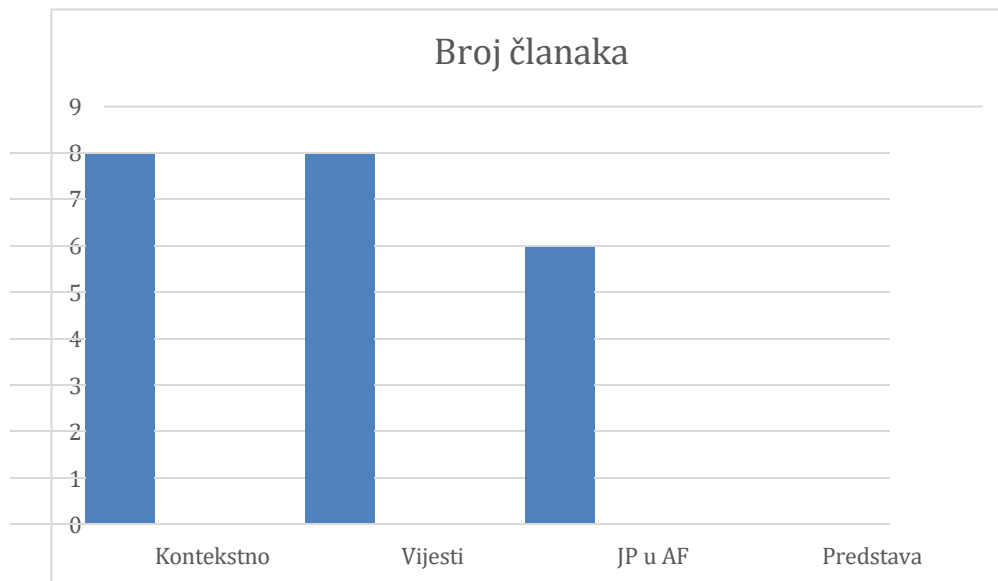
Autor teksta Zvonimir Nikolić uspoređuje MMF sa Superhikom.

„Maletić: Ako EU sreže fondove Hrvatska će biti zakinuta“ (13.12.2018.)

Novinar Mladen Obrenović: „...Unija postaje obrnuti Robin Hood ili točnije Superhik...“

„Kuda ide fudbal: Od šljake do Superhika“ (20.4.2021.)

Mirza Softić: „Fudbal se ukrao od siromašnih“

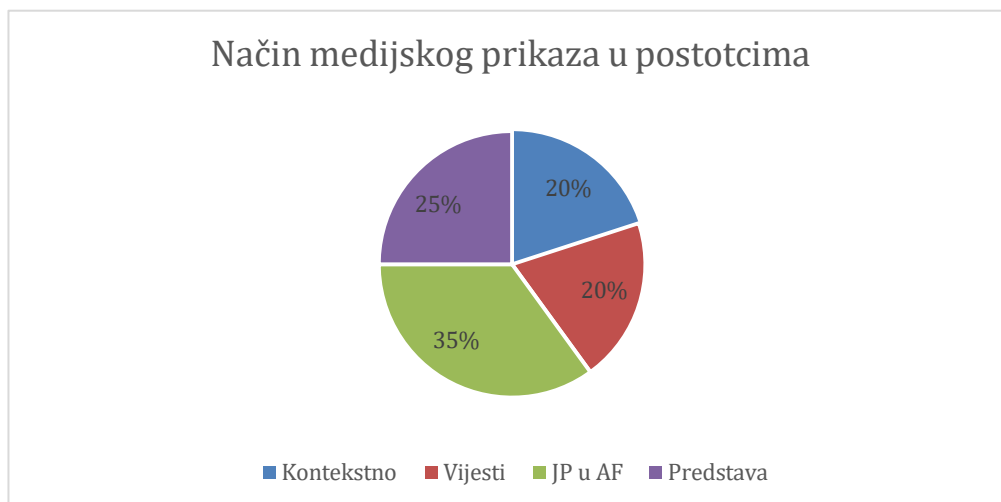
Graf 11. Način medijskog prikaza Al Jazeera Balkans

24sata.hr

Tablica 7. Način medijskog prikaza 24sata.hr

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	4
Vijesti	4
JP u AF	7
Predstava	5

Tablica 7. prikazuje podjelu tekstova na portalu 24sata.hr po kategorijama medijskog prikaza. Najviše članaka pripada kategoriji JP u AF (7), slijedi kategorija Predstava (5) te kategorije Kontekstno (4) i Vijesti (4). Prikazano u postotcima, Najveći udio čini kategorija JP u AF (35%), nakon nje dolazi kategorija Predstava (25%) te kategorije Kontekstno (20%) i Vijesti (20%).

Graf 12. Način medijskog prikaza u postotcima 24sata.hr

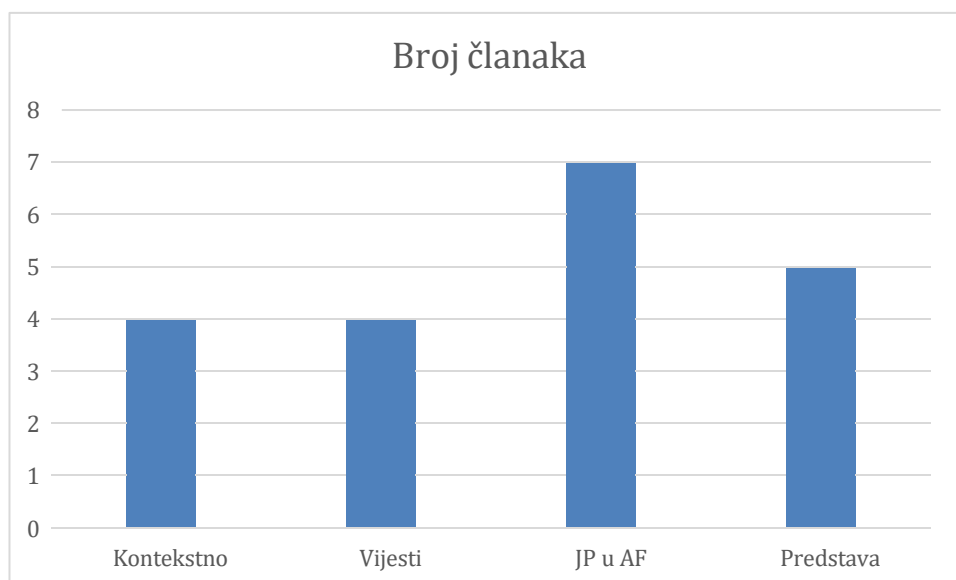
24sata.hr uz Indeks najmanje piše o AF. Tekstovi koji se nalaze na portalu pretežno su komercijalnog karaktera. Od 4 teksta koji pripadaju kategoriji Vijesti, 2 su preuzeta s HINE, odnosno Večernjeg.

Urednici često odmah u naslovu članka koriste usporedbu sa stripom. Neki od primjera Javnog prostora u AF svemiru:

„Kao u Alan Fordu: Porezna je ovršila sjekire i dječje cipele...“ (11.9.2017.)

„DORH kao Alan Ford: "Oprema za snimanje je stara 12 godina, a službeni auto nam je iz 1995. "“ (15.10.2020.)

„Pravi Alan Ford u Splitu: Jurio kolicima autocestom 10 km/h“ (6.7.2015.)

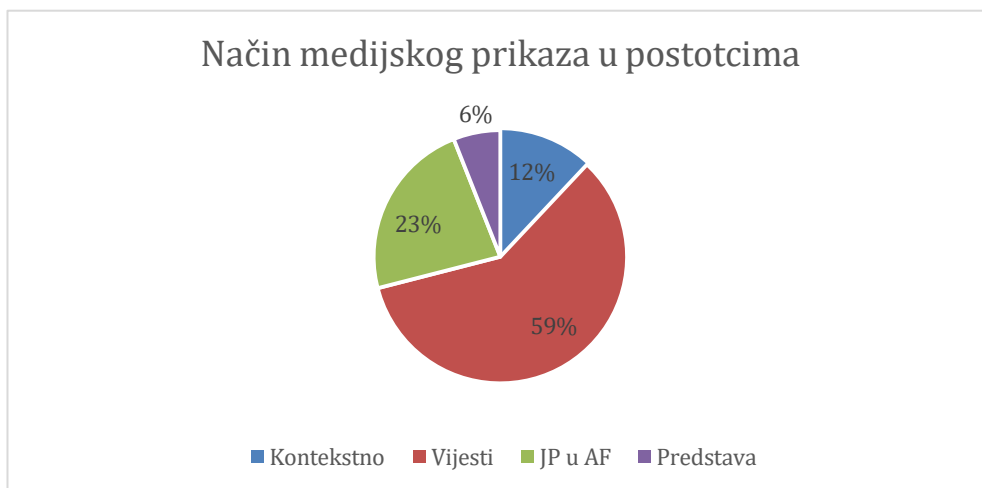
Graf 13. Način medijskog prikaza 24sata.hr

Index.hr

Tablica 8. Način medijskog prikaza Index.hr

Način medijskog prikaza	Broj članaka
Kontekstno	2
Vijesti	10
JP u AF	4
Predstava	1

Tablica 8. prikazuje kako na portalu Index.hr prevladava način prikaza Vijesti (10), slijedi JP u AF (4), zatim Kontekstno (2) i konačno Predstava (1). U postotcima Vijesti čine 59%, JP u AF 24%, Kontekstno 12% te Predstava 6%.

Graf 14. Način medijskog prikaza u postotcima Index.hr

Iako se čini da Index piše „hard news“, nakon detaljnije analize vidi se da nije tako. Primjerice, na isti datum, 2 godine za redom objavljuju isti tekst. Jedino u *leadu* mijenjaju 45. rođendan u 46. rođendan.

„Još uvijek popularni i citirani: Kultni Alan Ford slavi 45 godina“ (31.5.2014.)

„Kultni Alan Ford danas slavi 46. rođendan“ (31.5.2015.)

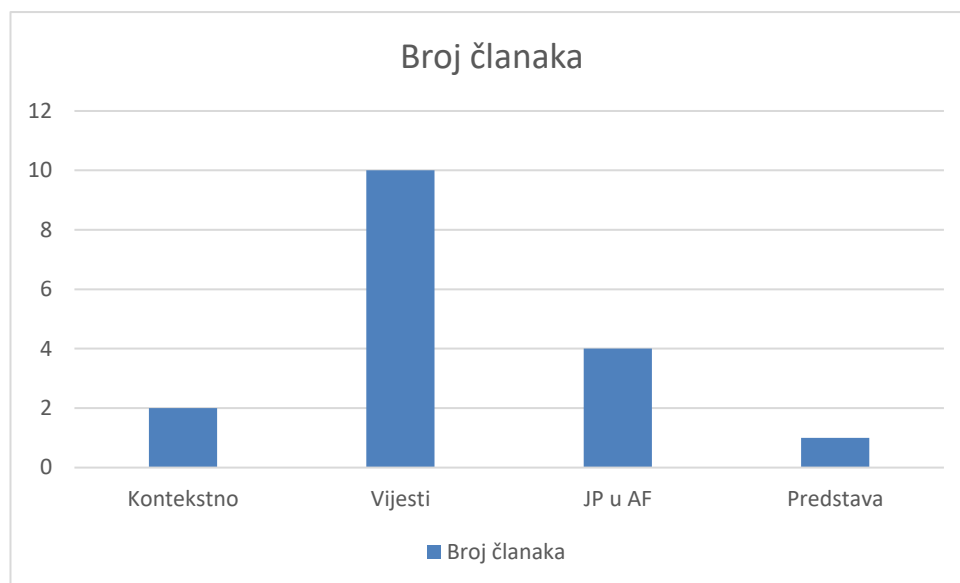
Što se tiče tekstova u kategoriji JP u AF, ističe se komentar Tomislava Klauškog:

„Što radi Grunf u stožeru Kukuriku koalicije?“ (7.11.2011.)

„NA POČETKU malo zabave. Otkrijte na donjem popisu predizborne parole Kukuriku koalicije.

1. Bolje biti bogat, nego ne biti.
2. Bolje dug život, nego život na dug.
3. Naš je posao da osiguramo vaš posao.
4. Tko leti vrijedi, tko vrijedi leti, tko ne leti, ne vrijedi.
5. Izvoziti ideje, a ne pametnu mladost.
6. Bolje nečasan uzmak nego častan poraz.
7. U plusu tri plaće, a ne u minusu da ti se plaće.
8. Bolje živjeti sto godina kao milijunaš, nego sedam dana u bijedi.
9. Visoku nezaposlenost zamijeniti visokim BDP-om.
10. Ako želite pobijediti u trci, morate prvi proći kroz cilj.

Nije bilo lako, je l' da? Za one najupornije evo i rješenja: točni odgovori kriju se pod brojevima dva, tri, pet, sedam i devet. Ostalo su grunfovske parole iz Alana Forda. Ali nikad se ne bi reklo, zar ne?“

Graf 15. Način medijskog prikaza Index.hr

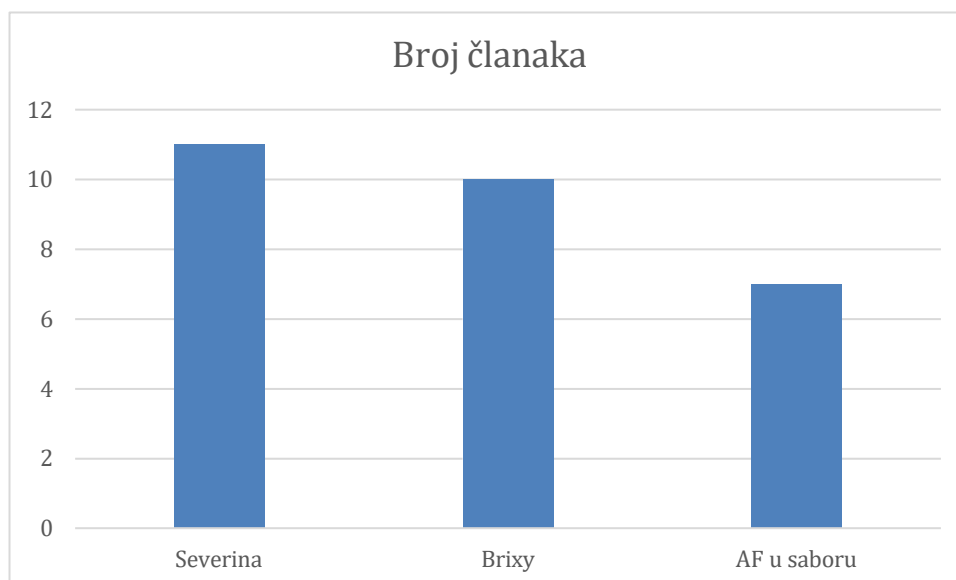
Statistički najznačajnije teme (Severina, sabor AF, Brixy?) u kategorijama prikaza

Posebno poglavlje zaslužuje prikaz statistički najznačajnijih tema koji smo prikazali unakrsno kroza sve kategorije.

Tablica 9. Najrasprostranjenije teme

Najrasprostranjenije teme	Broj članaka
Severina	11
Brixy	10
AF u Saboru	7

Tablica 9. prikazuje statistički najznačajnije teme. Najviše se pisalo o Severini (11), slijede tekstovi o Nenadu Brixyju (10) te AF u Hrvatskom Saboru (7).

Graf 16. Najrasprostranjenije teme

Severina se 2021. našla na naslovnici Sandorfovog izdanja Bunkerovog romana „U ime mafije“. O tome su pisala 4 od 6 analiziranih portala. Analizirajući članke teško se oteti dojmu da je Severina strip AF iskoristila za podizanje svoje popularnosti.

24sata.hr

„Severina na naslovnici knjige Maxa Bunkera: Pucam od sreće“ (21.4.2021.)

„Severina o pljački: Dobro je da nisu uzeli haljine i cipele jer bi ih onda sama tražila po Zagrebu“ (18.6.2021.)

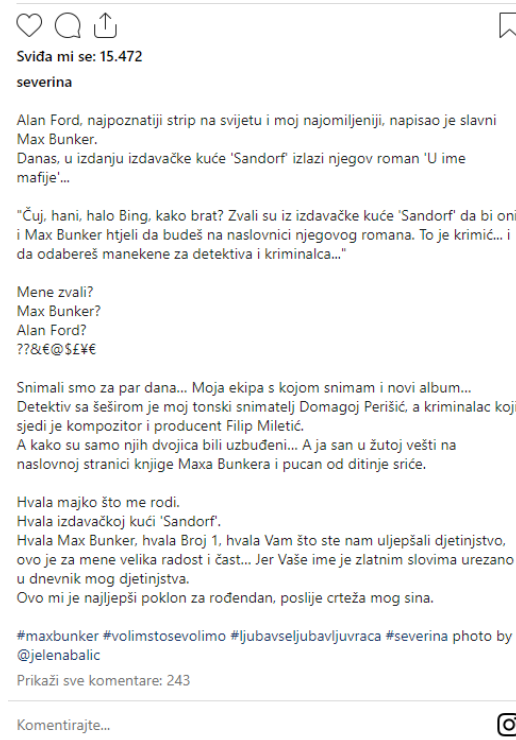
„...evo, meni su opljačkali stan i onda sam za promociju ove knjige stavila citat "Dvije riječi koje otvaraju sva vrata su guraj i vuci". Mislim da su ovi gurali - našalila se Severina.“

Jutarnji.hr

„GLORIA Severina otvorila dušu: "Ja ne odustajem i nijedna godina mi nije uzela vjeru u dobro, mada su se neke svojski trudile"“ (20.4.2021.)

„...što bi rekao Alan Ford: "I prije smo imali problema pa ih nismo riješili..."“

„Dok Severina piše po Instagramu, Kojić šeće Ilicom: Je li došao na rođendansku proslavu?“
(20.4.2021.)

Slika 1. Severinina Instagram objava

„Seve na naslovnici romana tvorca Alana Forda: "Najljepši rođendanski poklon poslije sinova crteža"“ (21.4.2021.)

„"Ovo mi je najljepši poklon za rođendan": Severina se okušala u novoj ulozi i potpuno zapanjila fanove“ (21.4.2021.)

Net.hr

„ZA SEVERINU JE SUTRA JAKO VAŽAN DAN I NE SKRIVA OPTIMIZAM: / "Potrudi se da mi raspetljaš ovu kriznu situaciju... "“ (20.4.2021.)

„...što bi rekao Alan Ford: "I prije smo imali problema pa ih nismo riješili..."“

„IGOR KOJIĆ SNIMLJEN U ZAGREBU DAN UOČI SEVERININOG ROĐENDANA: / Šetao je centrom grada odlično raspoložen“ (20.4.2021.)

„...što bi rekao Alan Ford: "I prije smo imali problema pa ih nismo riješili..."“

„SEVERINA ZAVRŠILA NA NASLOVNICI KNJIGE, I TO KAKVE: / Da, postala je "femme fatale" legendarnog tvorca Alana Forda!“ (21.4.2021.)

„SEVERINA IZNENADILA FANOVE: / Pozirala u mračnoj prostoriji s pištoljem u ruci (28.4.2021.)“

Večernji.hr

„Iz pera autora Alana Forda stigao je novi krimić, a femme fatale junakinju utjelovila je Severina“ (29.4.2021.)

Druga najrelevantnija tema su tekstovi o Nenadu Brixyju. To su sljedeći tekstovi:

Večernji.hr

„Alan Ford i danas je aktualan jer nema poštenih, svuda su samo lopovi i glupani“ (12.9.2015.)

Tekst o podizanju spomen-ploče za Brixyja. Također prenose izjavu njegovog sina.

„Riječ je bila o ne baš pretjerano književnom jeziku koji je prilično uobičajen u Zagrebu. Jednako su ga razumjeli u cijeloj bivšoj Jugoslaviji, pa je tako i u Beogradu ostao kao jedini priznati prijevod. Zašto je taj strip bio toliko popularan kod nas, a ne i u drugim državama? Pretpostavljam da je tu riječ i o "prepoznavanju" vlastitog ponašanja, razmišljanja i same okoline. Ministarstvo za istraživanje ruda imali smo u Jugoslaviji, imamo i sada. Talijani su ih također puni. Nema poštenih, samo lopovi i glupani.“

„Pijte više mlijeka nego nafte, učio nas je Grunf“ (26.11.2009.)

U ovom tekstu govore ponešto o Brixyju te najavljuju besplatne primjerke stripa.

„Govoriti o Alanu Fordu a ne spomenuti Nenada Brixyja bilo bi u najmanju ruku nepravedno. Legendarni prevoditelj zaslužan je za brojne rečenice koje su postale sastavnim dijelom našega slenga. Nakon što su prošle njegovu prilagodbu, mnoge od njih bile su zabavnije i od originalnih umotvorina Maxa Bunkera!“

„O neizmjernom poštovanju čitatelja kad je riječ o prijevodu Nenada Brixyja govori i status "trećeg autora Alana Forda" koji su mu prišili. Novi prevoditelji, koji su došli nakon njegove smrti, nikad nisu uspjeli dostići Brixyjev zasluženi status.“

Index.hr

„Nenad Brixy u Varaždinskim Toplicama dobio spomen ploču: Hvala za Alana Forda“ (12.9.2015.)

Tekst o spomen ploči i ponešto o Brixyju.

„Nama je Brixy oplemenio hrvatski jezik i frazeologijom i drugim stvarima. Nakon njega jezik više nije ono što je bio i to je zapravo genijalno, izjavio je Pletenac te pohvali ideju Udruge Trash da na ovaj način obilježi kuću u kojoj je rođen Brixy.“

„Zaboravljen u domovini, Alan Ford ima kulturni status u bivšoj Jugoslaviji“ (12.2.2021.)

Agencijski tekst HINE o stripu AF, ali također govori i o Brixyju.

„Ključni faktor za uspjeh Alana Forda na Balkanu snalažljiv je prijevod Nenada i Davora Brixyja, oca i sina koji su uspjeli prenijeti osebujuć milanski humor na hrvatski i stvoriti novi oblik slenga. Davor Brixy kaže da su ih jugoslavenske komunističke vlasti prisilile da promijene neke crteže kako bi uklonili osjetljive političke reference poput svastika na nacističkim uniformama. "U tekstove nismo imali intervencija jer je autorov stil vrijeđanja političara, vojske i policije bilo vrlo suptilan", rekao je. Max Bunker, jedan od autora stripa, zna za slavu Alana Forda u ovom kutku Europe. "Moram reći da su ljudi iz BiH, Hrvatske, Srbije, cijele bivše Jugoslavije, vrlo inteligentni jer su vrlo brzo shvatili i prihvatili moj humor", izjavio je za Al Jazeera prije nekoliko godina.“

Al Jazeera Balkans

„Prevoditelj Alana Forda: Rusima smo skidali petokrake“ (14.11.2014.)

„Najzaslužniji za to bio je pokojni Nenad Brixy i mnogi će se složiti da bi Alan Ford bez Brixyja bio kao nogomet bez Brazila – jesu ga Englezi (Italijani) izmislili, ali ga je Brazil (Brixy) napravio atraktivnim.“

Izjava Brixyjevog sina:

„Onda je tu bio odnos prema američkoj vojsci koji je uvijek bio negativan, pa se svakom američkom vojniku moralo skidati US napisano i takve stvari... Pa su se onda Rusi pojavili, pa su se morale skidati petokrake i izmišljati da su od ne-znam-otkud.“

„Alan Ford slavi 50. rođendan, a nije ostario ni dana“ (13.1.2019.)

„Bez Brixyja nema priče.“

„Brixy: U Alan Fordu se može naći sav Balkan“ (2.1.2021.)

„Najviše zasluga za popularnost Grupe TNT (kako se zove ta grupa agenata, izumitelja, špijuna i zgubidana) u SFR Jugoslaviji pripada pokojnom Nenadu Brixyju, koji je i donio prve sveske Alana Forda sa sjevera Italije, te njegovom sinu Davoru koji su zajedno radili na prevođenju stripova.“

Jutarnji.hr

„U domovini zaboravljen, ali u bivšoj Jugoslaviji ima kulturni status koji je izdržao test“ vremena (12.2.2021.)

„Ključni faktor za uspjeh Alana Forda na Balkanu snalažljiv je prijevod Nenada i Davora Brixyja, oca i sina koji su uspjeli prenijeti osebujan milanski humor na hrvatski i stvoriti novi oblik slenga. Davor Brixy kaže da su ih jugoslavenske komunističke vlasti prisilile da promijene neke crteže kako bi uklonili osjetljive političke reference poput svastika na nacističkim uniformama. "U tekstove nismo imali intervencija jer je autorov stil vrijeđanja političara, vojske i policije bilo vrlo suptilan", rekao je.“

24sata.hr

„Dobio je svoj spomenik: Strip "Alan Ford" i danas je aktualan“ (12.9.2015.)

Isti tekst kao i na portalu Večernji.hr.

„Alan Ford u Jugoslaviji je bio veći hit nego Italiji zbog Brixyja“ (17.8.2022.)

Kratka Brixyjeva biografija.

Saborski Alan Ford, kako su ovaj događaj naslovili novinari Večernjeg.hr, Tea Romić i Davor Ivanov, dogodio se 27.11.2013. na zasjedanju Hrvatskog sabora. O ovome su događaju pisali Index.hr, Net.hr i Večernji.hr. Kod portala Večernji.hr najviše se ističu njegovi kolumnisti Edi Jurković, Robert Bubalo i Ivanka Toma.

Index.hr

„U Saboru opet cirkus: Umjesto rasprave o proračunu, utvrđivali tko je koji lik iz Alana Forda“ (27.11.2013.)

Naslov na Indexu, detaljnije će se obraditi u podnaslovu „Saborski Alan Ford“

Net.hr

„Kako su likovi iz Alan Forda završili u Saboru?“ (27.11.2013.)

Net.hr prenosi snimku zasjedanja.

Večernji

„Linić će uzimati siromašnima da bi dao bogatima“ (27.11.2013.)

„Dođe li do uvođenja poreza na imovinu bit će to "alanfordovski" potez. Ministar Linić u tome podsjeća na Superhika jer uzima siromašnima da bi dao bogatima“

„Vukšić Milanoviću: Predizborne slogane kao da je smislio Grunf“ (27.11.2013.)

„Saborski Alan Ford“

„– Kolega Vukšić, očito je da na neki način galerija alanfordovskih likova igra važnu ulogu u vašim nastupima pa ste tako danas spomenuli Grunfa. Vidite, mene ste asocijali na Boba Rocka koji je onako mrzovoljan, mrgud koji je simpatiko. Simpatičan je, ima neku socijalnu osjetljivost i nikada ništa ne riješi, sve završi naopako i još gore nego što je bilo prije. Samo treba utvrditi tko je Sir Oliver u ovoj našoj hrvatskoj situaciji, a tko je Bing – odgovorio je Jurjević ustvrdivši kako to pokušavaju utvrditi sudovi.“

„– Netko dobacuje i Jeremija. Da, jer Jeremija stalno kuka da je bolestan, puna ih je ova dvorana takvih koji kukaju, ali treba nešto riješiti. Broj 1 koji se prisjeća prošlosti jedini je koji tamo nešto rješava, pa kako rješava – tako rješava. Nije ova Vlada došla u nešto nepoznato, pa ono – iskrca se Kolumbo ili ovaj Milanović ili ne znam tko, pa sada otkrivaju stvari i susreću se s nekom nepoznatom situacijom. – Mi smo se uvalili u vriću brokava, reklo bi se u Splitu, u kašetu brokava. Ljudi moji, kako to možete zanemariti i prigovarati Vladi kad je napadaju oni koji su napunili brokvama tu kašetu jer njih nešto bocka. Mislim, zaista, čudna mi je ta logika – čudi se Jurjević kritikama na račun Vlade. Vukšić mu, naravno, nije ostao dužan.“

„– Gospodine Jurjeviću, Broj 1 je znao i što se događalo prije 400 godina, a ne što se događalo prije 4 godine. Mene ova Vlada, da nastavim u vašem stilu, podsjeća na cvjećarnicu. Kako bi bila uspješna država kad je vode ljudi iz cvjećarnice. A neću reći na što me vi podsjećate, vi ste mi simpatičan kolega, prema tome neću usporediti s vama nijedan lik iz odličnog Alana Forda – tvrdi Vukšić. I HDZ-ov Frano Matušić morao se dotaknuti Alana Forda, pa je rekao da ga djelovanje ove Vlade podsjeća "na djelovanje jednog vrlo zanimljivog lika koji se zove Superhik, a taj Superhik je oduzima siromašnima da bi davao bogatima".“

„Otkrivamo tko je tko u hrvatskoj inačici Grupe TNT“ (28.11.2013.) Edi Jurković

„Branko Vukšić, zastupnik laburista, usporedio je Vladu s grupom TNT pa na tragu nadahnutog zastupnika pokušajmo zamisliti kojim bi likovima odgovarala aktualna hrvatska vlast. Grunf bi nesumnjivo bio Slavko Linić, Jeremija Rajko Ostojić, a Bob Rock – predsjednik Sabora

Josip Leko. Lik Sir Olivera prirodno pripada dojučerašnjem predsjedniku HGK Nadanu Vidoševiću, Šef je, naravno, šef države Ivo Josipović, a glavni junak, Alan Ford – premijer Zoran Milanović. A gdje je Broj Jedan pitate se? Eno ga u Grškovićevoj gdje prebire po svom blokiću punom imena i brojeva.“

„Gledam Dnevnik i kužim zašto su Nijemci veliki, a mi mali“ (28.11.2013.) Robert Bubalo

„Nisu saborski zastupnici nenačitani. Svi su čitali Alana Forda“

„Siroti slijepi pas. Sin slijepca (također psa). Darujte mu bez okolišanja“. Tako je glasila poruka koju su svojedobno Nosonji, Alan Fordovom psu, oko vrata objesili on, Bob Rock i sir Oliver, i ostavili ga u glavnoj njujorškoj ulici da za njih isprosi poneki dolar.“

„Naši zastupnici možda to ne znaju, no svi smo mi Nosonje jer je pitanje dana kad ćemo objesiti slične table oko vrata. Njih to zabavlja, pa su tako jučer u svojim redovima tražili Broja Jedan, Grunfa, Jeremiju, Superhika, a mi smo to gledali u jednom, drugom, pa trećem Dnevniku kao udarne vijesti.“

„Saborska gibanica – ima tri sloja ničega, a između njih je ništa“ (30.11.2013.) Ivanka Toma

„Umjesto da argumentirano raščereče proračun i iznesu prijedloge za njegovo poboljšanje, sabornici su se igrali Alan Forda[sic!]“

„Pred zastupnike je stao premijer čija je vlada potrošila polovicu mandata, a još se nije primila ni jedne ozbiljne reforme niti je povukla potez koji bi doista vodio iz krize (osim Linićeve financijske discipline i porezne presije). Prezentirao je financijski plan i politiku upravljanja zemljom iduće godine, a na to od cijele saborske svite nije došla nijedna suvisla opaska. Umjesto da argumentirano raščereče proračun i iznesu prijedloge za njegovo poboljšanje, gospoda zastupnici su se nabacivali dosjetkama i lijepili si likove iz Alan Forda.“

„Valjda su sami sebi bili jako pametni i duhoviti dijeleći si (uz prigodno mantranje da će nam broj nezaposlenih uskoro doseći 400.000), usporedbe s Grunfom, Brojem 1, Superhikom... Na kraju ih je sve zasjenio Josip Borić, koji je raspravu okrunio optužbom da je Milanović odustao od našeg financijskog suvereniteta i da je naše financije dao u ruke europskih birokrata! Nema smisla prepričavati kako mu je Milanović odbrusio u svom bahatom stilu niti kako su se HDZ-ovi zastupnici prepucavali s premijerom o tome tko je odgovorniji za golem dug.“

„Bilo je tužno i jadno gledati zastupničku svitu kako se javlja za riječ, otvara usta i izbacuje prazne i besmislene fraze. A tako rade zato što ne rade. Lakše se dohvatiti Alana Forda i mlatiti praznu slamu nego se primiti posla, proučavati dokumente i tražiti rješenja. Jednostavnije je doći u sabornicu mašući rukama i govoriti da je loše. Političke elite davno su naučile da se ne moraju mučiti i osvajati vlast. Lakše im je pustiti da se oni koji su na poziciji sami koprcaju, narod će

nakon nekog vremena ionako glasati protiv njih, a vlast će na kraju doći sama po sebi. Kako je kapnula ovima, tako će i onima.“

„Milanović je u proračunu za 2014. godinu najavio najmanje šest krupnih zahvata. Rezat će mirovine veće od 5000 kuna koje se isplaćuju po posebnim propisima, provesti racionalizaciju bolnica, velik zahvat u obrazovni sustav koji će sigurno zahvatiti i područje besplatnog obrazovanja, daljnje stezanje u naplati poreza, daljnju privatizaciju državne imovine te reorganizaciju državnih institucija, uključujući i pravosudne mreže. Ali od svega toga iz saborske rasprave o proračunu u eter i do ušiju građana probio se samo red izjava na temu Alana Forda, pa red skečeva i pošalica, te red konstatacija da nam je loše. Eto, iz cijele rasprave o proračunu dobili smo troslojnu saborsku gibanicu. Tri sloja ničega, a između toga je ništa.“

Neočekivani bonus na koji smo naišli u ovom istraživanju jest način komunikacije naših političara. Naime oni se često međusobno „časte“ izrazima iz Alana Forda ili jedni druge uspoređuju s likovima iz tog stripa. Od 217 članaka, čak u njih 47 mediji direktno prenose takve izjave političara. Evo nekoliko primjera:

„HDSSB u Saboru: Naši seljaci traže da im se litra mlijeka plati po istoj cijeni po kojoj vlasnik Dukata plaća seljaka u Francuskoj“ (17.2.2012.)

„Rasprava je bila, zaključio je zamjenik ministra uprave Zoran Pičuljan, očekivano disonantna. Tako se HDZ-ova zastupnica Đurđica Sumrak, prigodno, prisjetila stripa Alan Ford.“

„Tamo su osnovali ured za istraživanje ruda i gubljenje vremena, gdje su zapošljavali svoje frendove koji ništa nisu radili - ustvrdila je Sumrak.“

„ANKETA: BISTE LI OTIŠLI NA PRESADIVANJE GLAVE? LINIĆ: "Meni je moja dobra" ĆIRO: "Dajte mi Mamićevu!"“ (3.6.2015.)

„Mislim da bih se odlučio za glavu Broja 1 iz stripa Alan Ford. Iako sam u mlađim danima imao nadimak Sir Oliver, mislim da bi mi sada glava Broja 1 bila najbolja - zaključio je Petrina.“

„Grmoja i Miletić optužuju: "Ministru Grlić Radmanu odgovaralo je da se proširi svinjska kuga"“ (13.9.2023.)

„"Ubijane su im svinje. Sada vidimo da je na tim ubijenim svinjama i uništenim Slavoncima, njihovim obiteljima i gospodarstvu, zaradio HDZ. Alan Ford od države pod šapom Andreja Plenkovića koji je na daljinski iz Bruxellesa", rekao je.“

„Siroti Andrija, sad se sigurno okreće u grobu“ (30.1.2013.)

„Kondomi nisu rješenje zato što ljudi ne koriste kondome. Ako ovo nije Alan Ford, što jest? I sad, o čemu dalje govoriti s ovom ženom?“, - Željko Jovanović vrijeđa Judith A. Reisman

„Komadina: Kandidirat ću se za šefa SDP-a na idućim izborima“! (4.6.2014.)

„Uvijek je sve moguće, kako bi rekao Alan Ford, a što će biti, vidjet ćemo u subotu“, rekao je Komadina“

„Mrak Taritaš: "HDZ s partnerima želi kupiti izbore za Europski parlament"“ (22.3.2019.)

„Beljak govori da uzmu slogan "Bolje živjeti sto godina kao milijunaš nego sedam dana u bijedi".“

„TRAŽE OSTAVKU MINISTRA / Most o aferi "Agroproteinka": "Na ubijenim svinjama i uništenim Slavoncima zaradio je HDZ"“ (13.9.2023.)

„Ubijane su im svinje. Sada vidimo da je na tim ubijenim svinjama i uništenim Slavoncima, njihovim obiteljima i gospodarstvu, zaradio HDZ. Alan Ford od države pod šapom Andreja Plenkovića koji je na daljinski iz Bruxellesa“, rekao je. Miletić“

„D. Kosor: Poruke Kukuriku koalicije ispod razine Alan Forda“ (23.11.2011.)

„RF i sindikati: Minimalnu plaću hitno bi trebalo povećati na 5.000 kuna“ (26.10.2021.)

„Kristina Peović se prisjeća slogana „Stranke istine“: "Mi ništa ne obećavamo i to ispunjavamo."“

„VIDEO Božinović o oporbi: "Ne želim nikoga vrijeđati, ali sličje mi na Alan Ford koaliciju"“ (29.3.2024.)

„Jamstvo im je da će ono što oni navodno zagovaraju provoditi Grbin, Beljak, Mrak Taritaš, Čačić, Puljak... Ne želim nikoga vrijeđati, ali sličje mi na Alan Ford koaliciju."“

Stilske figure

Već smo spomenuli da AF svoj uspjeh duguje upravo Brixijevom odabiru riječi i stilskih figura. U ovom poglavlju istaknute su neke od najduhovitijih i najrazvikanijih figura koje su se pojavljivale kroz analizirane tekstove:

Bolje piti vodu nego naftu – Paradoks: U ovom slučaju, izjava naglašava očiglednu istinu da je voda daleko korisnija i zdravija za ljude nego nafta, iako se nafta može činiti vrjednijom zbog svoje ekonomske vrijednosti.

Cijena prava sitnica – Ironija, eufemizam, litota

Tko izgubi dobitak dobije gubitak – paradoks: U ovom slučaju, paradoks naglašava očiglednu logičku istinu da, ako neko izgubi ono što je dobio, zapravo se suočava s gubitkom, što na prvi

pogled može izgledati očigledno, ali nosi dublju refleksiju o prirodi dobitka i gubitka.

Mi ništa ne obećavamo i to ispunjavamo – stranka istine – Paradoks: obećanje o neobećavanju, što na prvi pogled zvuči nelogično, ali zapravo izražava specifičnu istinu o iskrenosti ili nepouzdanosti. Ironija: izjava „Mi ništa ne obećavamo i to ispunjavamo“ može biti shvaćena kao sarkastičan komentar na političku praksu gdje se ne ispunjavaju obećanja, a time se zapravo stvara paradoksalno „obećanje“ da će barem biti dosljedni u neispunjavanju obećanja.

Bolje živjeti 100 godina kao milijunaš nego 7 dana u bijedi – Antiteza: U ovom slučaju, suprotstavljeni su 100 godina kao milijunaš i 7 dana u bijedi kako bi se istaknula prednost dugotrajnog, bogatog života u odnosu na kratkotrajan, siromašan život.

Bolje biti bogat, nego ne biti. – Paralelizam: U ovom slučaju, paralelizam se vidi u sličnom gramatičkom obliku dvaju suprotstavljenih dijelova rečenice. Antiteza: postavljanje suprotne ideje jedne pored druge: biti bogat nasuprot ne biti, kako bi se istaknuo kontrast između bogatstva i nepostojanja (ili siromaštva).

Tko leti vrijedi, tko vrijedi leti, tko ne leti, ne vrijedi. – Paralelizam: Dijelovi rečenice oblikovani na sličan način, stvarajući ritmički i gramatički sklad. Antiteza: Suprotstavljane leti i ne leti, te vrijedi i ne vrijedi, kako bi se istaknuo kontrast između vrednovanja i nevrednovanja. Epanalepsa (kružna struktura): Početak i kraj rečenice međusobno se povezuju. Ovdje se fraza "tko vrijedi leti" ponavlja, stvarajući osjećaj cjelovitosti i zatvorenog kruga.

Bolje nečasan uzmak nego častan poraz. – Antiteza: Suprotstavljeni su nečasan uzmak i častan poraz kako bi se istaknula prednost izbjegavanja poraza, čak i ako to uključuje čin koji je nečasan, u odnosu na podnošenje poraza s čašću.

Ako želite pobijediti u trci, morate prvi proći kroz cilj. – Tautologija: U ovom slučaju, izjava je očigledna i samorazumljiva: da biste pobijedili u trci, morate biti prvi koji će proći kroz cilj, što je inherentno značenju pobijediti u trci.

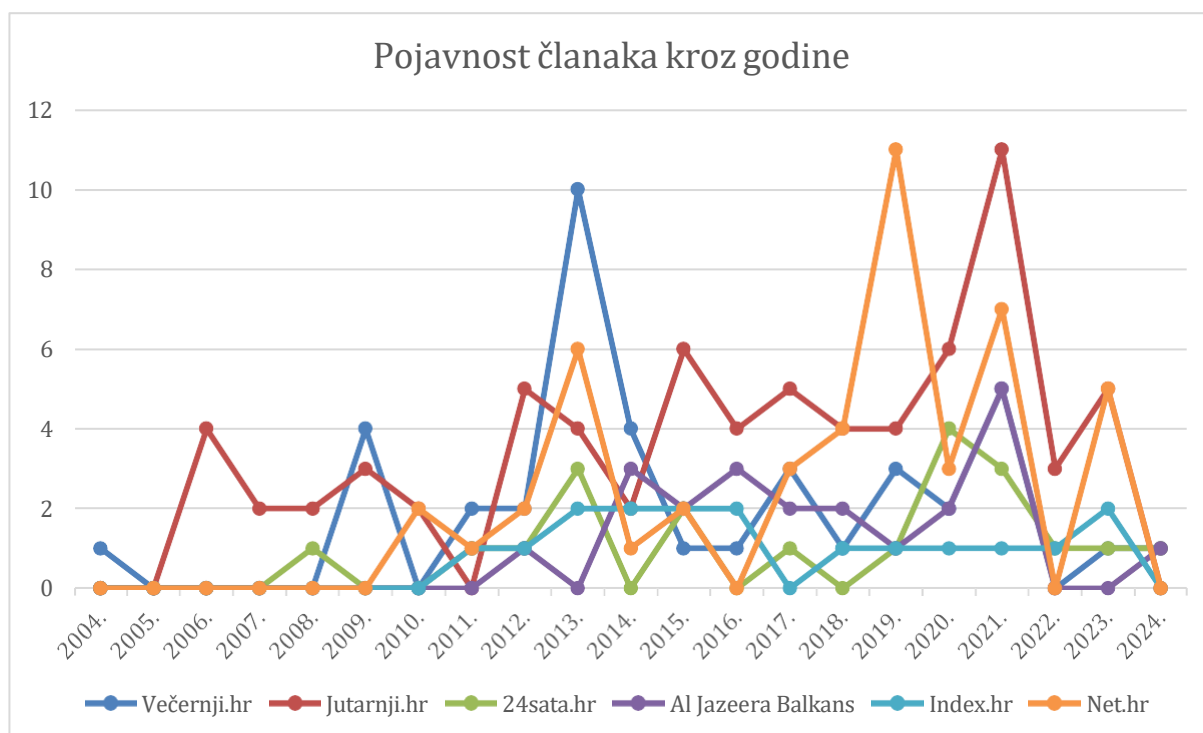
Ideje naše, a pare vaše – Antiteza: Suprotstavljaju se dva pojma: ideje naše i pare vaše. Ova figura naglašava i kontrast između onoga što se nudi (ideje) i onoga što se traži (novac). Ironija: izjava sugerira da se ideje smatraju vlastitim, dok je novac od drugih, što može implicirati sarkazam ili humor u pogledu stvarne vrijednosti ili doprinosa ideja u odnosu na financijsku nadoknadu.

I prije smo imali problema pa ih nismo riješili. – Retorika/ Retoričko pitanje: Izjava naglašava nedostatak rješenja za probleme i dovodi u pitanje sposobnost rješavanja sličnih problema u budućnosti. Iako nije izravno postavljeno kao pitanje, služi kao komentar koji postavlja pitanje o učinkovitosti prošlih postupaka. Također je prisutna i ironija. Kritika može biti prisutna jer izjava ukazuje na neuspjeh u rješavanju problema, implicirajući da bi prošli pristupi mogli biti nedjelotvorni ili pogrešni.

Uzmi siromašnima da bi dao bogatima. – Paradoks: Naglašava proturječje u raspodjeli resursa: uzimanje od siromašnih da bi se dalo bogatima čini se suprotno načelima pravednosti i ravnoteže, stvarajući snažan kontrast između onoga što je moralno prihvatljivo i stvarne akcije.

Svaki šesti petak u mjesecu od 12 do podne – Alogizam: Ističe nelogičnost ili apsurdnost ponuđenog uvjeta.

Vremenska krivulja pojavnosti

Graf 17. Vremenska krivulja pojavnosti

Tablica 10. Pojavnost članka kroz godine

Godina	Večernji.hr	Jutarnji.hr	24sata.hr	Al Jazeera Balkan	Index.hr	Net.hr	Ukupno
2004.	1	0	0	0	0	0	1
2005.	0	0	0	0	0	0	0
2006.	0	4	0	0	0	0	4
2007.	0	2	0	0	0	0	2
2008.	0	2	1	0	0	0	3
2009.	4	3	0	0	0	0	7
2010.	0	2	0	0	0	2	4
2011.	2	0	1	0	1	1	5
2012.	2	5	1	1	1	2	12
2013.	10	4	3	0	2	6	25
2014.	4	2	0	3	2	1	12
2015.	1	6	2	2	2	2	15
2016.	1	4	0	3	2	0	10

2017.	3	5	1	2	0	3	14
2018.	1	4	0	2	1	4	12
2019.	3	4	1	1	1	11	21
2020.	2	6	4	2	1	3	18
2021.	5	11	3	5	1	7	32
2022.	0	3	1	0	1	0	5
2023.	1	5	1	0	2	5	14
2024.	1	0	1	1	0	0	3

Tablica 10. prikazuje pojavnost članaka vezanih uz strip AF kroz posljednjih 20 godina (2004.-2024.). Najviše članaka pojavilo se 2021. godine (32). To je uzrokovano Severininom suradnjom s Bunkerom i izdavačkom kućom Sandorf. U 11 članaka od njih 32 glavna tema je Severina. Druga najveća oscilacija u pojavnosti članaka događa se 2013. godine (25). Od tih 25 članaka, 7 se odnosi na „Saborski Alan Ford“. Ako bismo godine podijelili u neka razdoblja, ta razdoblja mogli bi poistovjetiti sa sastavima Hrvatske Vlade. Isto tako, već smo ranije u istraživanju ustanovili da se s AF najčešće uspoređuju situacije vezane za političku scenu i političare. Prema tome najviše članaka nalazi se u razdoblju 2. sastava Plenkovićeve vlade (2020.-2024.) (72). U obzir moramo uzeti 11 članaka o Severini. Isto tako početak drugog Plenkovićevo mandata bilo je razdoblje koronavirusa. U tom razdoblju na sceni se sve češće pojavljuje ministar unutarnjih poslova Davor Božinović kojeg mediji često poistovjećuju s AF. Drugo razdoblje s najvećom pojavnosti je razdoblje Milanovićeve vlade (2011.-2016.) (64)³. Ovom razdoblju pripada „Saborski Alan Ford“ te bi taj događaj mogao biti razlog tolikog uspoređivanja političke scene RH s AF u tom razdoblju.

³ Ovaj zbroj čine članci od 2012.-2015. jer je Milanović vladu oformio na samom kraju 2011. (23.12.2011.) godine te je onda završila početkom 2016. (22.1.2016.) godine.

7. Zaključak

Ovaj završni rad istražuje ključne elemente koji su doprinijeli trajnom uspjehu i utjecaju stripa Alan Ford na području bivše Jugoslavije, s posebnim naglaskom na hrvatski kontekst. Rad je obuhvatio povijesni pregled stripa, njegov stil, jezik, humor, likove te specifične pripovjedne alate korištene u prijevodu, kao i njihov odjek u današnjim medijima.

Jedan od najvažnijih zaključaka ovog rada odnosi se na značaj Nenada Brixyja, prevoditelja koji je prilagodio Alan Ford lokalnoj publici na način koji je bio više od pukog prijevoda. Brixy je kroz svoj rad pokazao kako prevoditelj može biti i sukreator, stvarajući djelo koje je postalo simbolom otpora i kritike u jugoslavenskom društvu. Njegov specifični stil, bogat lokalizmima i idiomima te kreativno prilagođavanje talijanskih fraza hrvatskom jeziku, omogućili su da humor i duhovitost stripa budu zadržani pa čak i pojačani u prijevodu.

Vizualni stil stripa, karakteriziran specifičnom mješavinom realizma i groteske, također je bio ključan za njegovu prepoznatljivost i popularnost. Magnusov crtež, uz Bunkerovu narativnu kreativnost, stvorio je svijet pun apsurdna i satire, u kojem su likovi i situacije bili istovremeno smiješni i duboko simbolični. Ovaj jedinstveni spoj omogućio je stripu da rezonira s publikom na način koji je bio više od puke zabave – Alan Ford je postao sredstvo za refleksiju i kritiku društva.

Humor u Alan Fordu ne igra ključnu ulogu samo zabavljanjem publike, već i kritikom društvenih i političkih anomalija. Različitim vrstama humora, uključujući verbalni, situacijski i vizualni, autori stripa su uspješno prikazali apsurdne svakodnevice, nekompetentnost vlasti i birokratske prepreke. Ovaj složeni humoristički pristup omogućio je čitateljima da se doslovno smiju na više razina, od jednostavnih gegova do suptilnih društvenih komentara.

Analizom medijskog odjeka stripa Alan Ford u posljednjih dvadeset godina, zaključujemo da ovaj strip i dalje ima značajan utjecaj u hrvatskom medijskom prostoru. Kategorije poput „Javni prostor u AF svemiru“ pokazale su kako se strip koristi kao referentna točka u novinarskim člancima, posebno u političkom kontekstu, čime se potvrđuje njegova trajna relevantnost. Strip je, zahvaljujući prijevodu Nenada Brixyja, postao dio hrvatskog kulturnog imaginarija, s utjecajem koji se proteže i na suvremene medije.

U konačnici, Alan Ford nije samo strip – on je kulturni fenomen koji je kroz humor, satiru i specifične pripovjedne alate ostavio dubok trag u hrvatskoj kulturi. Njegova sposobnost da kroz

smijeh i kritiku reflektira društvene i političke realnosti osigurala je njegovu trajnu popularnost i utjecaj, čineći ga visoko relevantnim u našem medijskom krajoliku.

Tema ovog završnog rada bili su pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov odjek u medijima. Cilj rada bio je analizirati pojavnost i teme tekstova vezanih uz strip ili prevoditelja Nenada Brixyja. Isto tako jedan od ciljeva bio je istražiti na koji se način reference ili cjelokupna radnja stripa prikazuju na hrvatskim portalima. Svrha rada bila je ukazati na važnost i utjecaj stripa Alan Ford i sukreatora Nenada Brixyja na hrvatski medijski prostor, ali i na političku scenu. Istraživanje je vršeno na 217 članaka objavljenih na 6 hrvatskih portala u razdoblju od 7.5.2004. do 29.3.2024.

Rad se sastoji od dva dijela. U prvom, povijesno-teorijskom dijelu prikazuje se nastanak i povijest stripa općenito, teorije humora, teorije političke satire kao i povijest iste u Hrvatskoj. Nadalje obrađuje se povijest stripa Alan Ford, u Italiji kao i u Jugoslaviji. Opisan je i društveni kontekst Alana Forda kao i značaj prevoditelja Nenada Brixyja za uspješnost na ovim prostorima. Prikazana su Brixyjeve metode prevođenja te jezična i stilska rješenja. Opisani su neki od ključnih aspekata za uspjeh Alana Forda kao što su njegov specifičan humor, likovi, nadrealna farsa, utjecaji i viuzalan stil.

U drugom, istraživačkom dijelu prikazan je medijski odjek u hrvatskom javnom prostoru. Rad istražuje pojavnost i kontekst članaka vezanih uz Alana Forda na 6 hrvatskih portala u razdoblju od 7.5.2004. do 29.3.2024. Istraživanje je obuhvatilo 217 članaka

Postavljene su dvije istraživačke hipoteze:

H1: Alan Ford i dalje je aktualna tema nacionalnih medija

H2: Alan Ford prisutan je u hrvatskom javnom prostoru i čini dio kolektivne svijesti

Prva je hipoteza istražena analizom članaka koji su kasnije podijeljeni u kategorije "Kontekstno", "Vijesti", "JP u AF" i "Predstava" kako bi im se lakše odredila tema i kontekst. Nakon 217 analiziranih članaka utvrđeno je da je Alan Ford još uvijek aktualna tema, a članci se najčešće pojavljuju na datume obljetnica vezanih uz strip, nakon Severinine objave te najčešće vezani uz politički život. Najviše članaka pojavljuju se za vrijeme 2. sastava Plenkovićeve vlade (72) te Milanovićeve vlade (64).

Druga hipoteza dokazana je upravo na primjeru političke scene. U velikom broju članaka političari jedni druge međusobno uspoređuju s likovima ili situacijama iz stripa. Isto tako, novinari često opisuju i uspoređuju događaje u sabornici s Alanom Fordom. Osim toga novinari i ostale nelogične situacije u Hrvatskoj uspoređuju baš sa ovim stripom.

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski/specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Antun Boboni (ime i prezime) pod punom moralnom,

materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog/specijalističkog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Pripovjedni alati u hrvatskom prijevodu stripa Alan Ford i njihov medijski odjek (upisati naslov) te da u

navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Antun Boboni
(vlastoručni potpis)

Sukladno članku 58., 59. i 61. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti završne/diplomske/specijalističke radove sveučilišta su dužna objaviti u roku od 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju visokog učilišta.

Sukladno članku 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.

8. Literatura

Knjige:

- [1] H. Bergson: *Smijeh. O značenju komičnog*, Zagreb, Znanje, 1987.
- [2] S. Crichtley: *On Humor*, London, Routledge, 2004.
- [3] L. Džamić: *Cyječarnica u kući cveća*. Zagreb, Naklada Jasenski i Turk, 2012.
- [4] F. Hadžić: *Anatomija smijeha, studije o fenomenu komičnoga*, V.B.Z., Zagreb, 1998.

Časopisi i zbornici:

- [5] S. Dragojević, H. Frančeski: „Povijest stripa“. U: Uvod u medije. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 2011. str. 173-201.
- [6] N. Djukić: „Alan Ford - novi svjetski nered i nova politika identiteta“. *Sociološki godišnjak*, br. 16., 2021., str 23-31.
- [7] S. Goldstein: „Satiričari i poglavari“. *Erasmus – časopis za kulturu demokracije*, 1995, 10:20-24.

Kvalifikacijski radovi:

- [8] Ž. Baček, Problem satiričnih medija u Hrvatskoj primjeri Feral Tribunea i News Bara. Završni rad, Koprivnica, 2019.
- [9] A. Buljan: Multimodalna analiza reprezentacije grupe TNT u stripovnom serijalu Alan Ford. Diplomski rad, Filozofski fakultet, Split, 2023.

Internetski izvori:

- [10] <https://anagalicblog.wordpress.com/2020/08/21/filozofija-humora>, dostupno 12.06.2024.
- [11] <https://plato.stanford.edu/entries/humor/#SupThe>, dostupno 12.06.2024.

9. Popis slika, grafova i tablica

Slika 1. Severinina Instagram objava.....	42
Tablica 1. Ukupan broj članaka	24
Tablica 2. Kategorije medijskog prikaza	26
Tablica 3. Način medijskog prikaza Jutarnji.hr.....	28
Tablica 4. Način medijskog prikaza Net.hr.....	30
Tablica 5. Način medijskog prikaza Večernji.hr.....	32
Tablica 6. Način medijskog prikaza Al Jazeera Balkans	35
Tablica 7. Način medijskog prikaza 24sata.hr	36
Tablica 8. Način medijskog prikaza Index.hr	38
Tablica 9. Najrasprostranjenije teme.....	40
Tablica 10. Pojavnost članak kroz godine	53
Graf 1. Ukupan broj članaka	25
Graf 2. Način medijskog prikaza u postotcima	26
Graf 3. Načini medijskog prikaza	28
Graf 4. Način medijskog prikaza u postotcima Jutarnji.hr.....	29
Graf 5. Način medijskog prikaza Jutarnji.hr	30
Graf 6. Način medijskog prikaza u postotcima Net.hr.....	31
Graf 7. Način medijskog prikaza Net.hr	32
Graf 8. Način medijskog prikaza u postotcima Večernji.hr	33
Graf 9. Način medijskog prikaza Večernji.hr	34
Graf 10. Način medijskog prikaza u postotcima Al Jazeera Balkans	35
Graf 11. Način medijskog prikaza Al Jazeera Balkans.....	36
Graf 12. Način medijskog prikaza u postotcima 24sata.hr	37
Graf 13. Način medijskog prikaza 24sata.hr	38
Graf 14. Način medijskog prikaza u postotcima Index.hr.....	39
Graf 15. Način medijskog prikaza Index.hr	40
Graf 16. Najrasprostranjenije teme	41
Graf 17. Vremenska krivulja pojavnosti	52